

Het centrale belang uit het oog verloren?

*Over de afbakening van het belanghebbende begrip en het belang van
het kind*

Masterscriptie Jeugdrecht collegejaar 2025-2026
Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden

Auteur: E. M. Strikwerda
Begeleider: Prof. dr. A. Goemans
Datum: 22 juni 2026

Inhoud

Lijst van afkortingen.....	4
Inleiding.....	5
Methodologie.....	8
Opbouw	10
1. Het internationaal kader.....	11
1.1. Het EVRM: Family life op grond van bloedverwantschap	12
1.2. Family life op andere gronden.....	13
1.3. De verplichtingen voortvloeiend uit het IVRK	14
1.4. De groep van opvoeders volgens het IVRK	16
1.5. Andere bronnen met een bredere groep.....	17
1.6. Tussenconclusie	18
2. Jurisprudentieanalyse.....	20
2.1. Het gebruik van art. 798 Rv.....	20
2.2. De bescherming in art. 798 Rv tweede volzin.....	20
2.3. De bescherming uit art. 798 Rv eerste volzin.....	22
2.3.1. De strikte toets aan het internationaal kader.....	23
2.3.2. Het gezagscriterium voor biologische ouders	24
2.3.3. De mate van contact met de ouder zonder gezag	25
2.3.4. Opvoeding in het gezin.....	26
2.3.5. Een menging van de gronden	27
2.4. Tussenconclusie	28
3. De positie van gezinshuisouders binnen 798 Rv	29
3.1. De positie van het opvoedersbegrip in de wet.....	30
3.1.1. Het begrip in procedurele rechten	30
3.1.2. Het begrip in materiële rechten	31
3.1.3. Het verschil van het begrip in procesrechtelijke zin en materieel rechtelijke zin	31
3.1.4. Tussenconclusie	32
3.2. Gezinshuisouders en het begrip in het blokkaderecht	34
3.3. Tussenconclusie: Gezinshuisouders en de mogelijke problematiek in relatie tot art. 798 Rv	37

4.	De gezichtspunten en de internationale toets	39
4.1.	Eénjaartermijn als harde eis	39
4.2.	Gezagscriterium voor biologische ouders	40
4.3.	De mate van contact met de ouder zonder gezag	41
4.4.	Opvoeding in het gezin	41
4.4.1.	Het belang van het kind als ontbrekend gezichtspunt	42
4.5.	Hulpverlenend karakter als mogelijke basis voor afwijzing	43
4.6.	Tussenconclusie	44
5.	Conclusie & aanbeveling	45
5.1.	Aanbeveling: Voorgestelde wijziging van de wettekst van art. 798 Rv	47
	Literatuurlijst	50
	Jurisprudentieoverzicht	52
	Kamerstukken	55

Lijst van afkortingen

BW: Burgerlijk Wetboek

EHRM: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EVRM: Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

HR: Hoge Raad

IVRK: Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind

PHR: Parket bij de Hoge Raad

Rv: Wetboek van Rechtsvordering

Inleiding

Nederland is in de afgelopen jaren bezig geweest de rechtsbescherming van betrokken personen bij een kinderbeschermingsmaatregel te verbeteren. Ook in het aankomende wetsvoorstel: *Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming* is het een van de belangrijkste speerpunten.¹ Een van de centrale punten is het verbeteren van de procedurele rechtvaardigheid.² Opvallend aan het wetsvoorstel is echter dat er geen wijzigingen worden aangebracht aan de start van de rechtsbescherming en de kern van de procedurele rechtvaardigheid: het belanghebbende begrip. Het is interessant om na te gaan of dit terecht is.

Het belanghebbende begrip is neergelegd in art. 798 Wetboek van Rechtsvordering (Rv). Deze bepaling heeft belangrijke procesrechtelijke gevolgen. Zo moeten de namen van belanghebbenden vermeld worden op het verzoekschrift, hebben zij recht op toezending van de afschriften, moeten zij worden opgeroepen voor de zitting en mogen zij hoger beroep instellen. Ook mogen zij verweerschriften indienen en de stukken inzien.³ De wettekst van art. 798 Rv is opgedeeld in een eerste en tweede volzin. In de eerste volzin staat de geschonden rechten centraal: iemand die rechtstreeks in zijn of haar rechten wordt geraakt moet bij de procedure betrokken worden. Het criterium rechtstreeks is opgenomen om te voorkomen dat de groep belanghebbenden te groot wordt.⁴ Bij het criterium rechtstreeks moet daarom zowel naar het onderwerp van de zaak als naar de geschonden rechten gekeken worden. Enkel indien vast komt te staan dat het onderwerp van de zaak de rechten of verplichtingen van de betreffende persoon raakt, moet deze als belanghebbende worden meegenomen.⁵

Naast de eerste volzin is er de tweede volzin. Deze geeft aan degene, anders dan de ouder, die de minderjarige als behorende tot het gezin gedurende tenminste een jaar verzorgt en opvoedt de mogelijkheid om bij de procedure betrokken te worden. Op het eerste oog zou

¹ Memorie van Toelichting *Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming*, p. 2. & zie voor de uitwerking van afdeling Universiteit Leiden: Bruning e.a. 2025.

² Memorie van Toelichting *Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming*, p. 3.

³ Nauta 2024, onder 1b.

⁴ Nauta 2024, onder 2b.

⁵ Nauta 2024, onder 2c.

deze tweede bepaling vele betrokkenen kunnen betekenen. Te denken valt aan pleegouders, stiefouders, gezinshuisouders of derden die voor het kind zorgen. Op 30 maart 2018 heeft de Hoge Raad in relatie tot deze volzin echter een uitspraak gedaan, waarin benadrukt wordt dat deze volzin en het begrip ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin opvoedt en verzorgt’ enkel van toepassing is op pleegouders. Overige personen zouden zich kunnen beroepen op de eerste volzin van de bepaling.⁶

Een duidelijke scheiding lijkt aan deze bepaling dus ten grondslag te liggen: pleegouders kunnen zich beroepen op de tweede volzin en de rest kan worden betrokken op basis van de eerste volzin. Op die manier zou aan eenieder voldoende rechtsbescherming toe moeten komen. Klopt dit beeld echter wel? Allereerst zijn er vragen met betrekking tot de eerste volzin en de eenduidigheid van de toetsing. Deze onzekerheid werd door Wortmann in haar annotatie bij uitspraak van de Hoge Raad ook onderschreven.⁷ Zeker in relatie tot anderen die het kind als behorende tot het gezin opvoeden en verzorgen zijn er weinig onderzoeken te vinden die ingaan op de vraag hoe die toetsing gevormd is en of deze ook consistent is en in lijn met het hoger recht plaatsvindt. Ook andere documenten, zoals het procesreglement, bieden namelijk geen eenduidig antwoord op de vraag wie er bij een procedure betrokken zou moeten worden.⁸ Dit kan tot rechtsonzekerheid van betrokkenen leiden, indien toetsing niet consequent en voorspelbaar plaatsvindt. Daarnaast rijzen er vragen met betrekking tot de toegevoegde waarde van de tweede volzin. Zeker gezien de eenjaarstermijn die eraan gekoppeld is, kan de vraag gesteld worden of de bepaling toegevoegde waarde heeft in relatie tot de mogelijke family-life toets van de eerste volzin. Deze twijfel werd door de Procureur-Generaal al eerder onderschreven.⁹

In de context van deze bepaling speelt daarbij ook de mogelijke onzekere positie van gezinshuisouders binnen de wet een rol. Deze ouders hebben een bijzondere functie: zij zijn zowel verzorgers als hulpverleners. In het verlengde van deze hulpverlenerspositie is

⁶ Hoge Raad 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488, r.o. 3.4.2. & Kamerstukken II 2010/11, 32015, nr. 37, p. 1.

⁷ Hoge Raad 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488, m.nt. S.F.M. Wortmann, par. 7.

⁸ LOVF 2026, p. 175. & Nauta 2024, onder 1a.

⁹ PHR 2 februari 2018, ECLI:NL:PHR:2018:113, r.o. 2.17.

de vraag of aan deze personen op basis van het belanghebbende begrip bescherming geboden zal worden, gezien het fundament van de relatie tussen de ouder en het kind gestoeld is op hulpverlening en niet op gezinsleven.

Probleemstelling

De uitwerking van het begrip is zoals hierboven benoemd van groot belang voor de rechtsbescherming van de betrokken personen. Het bovenstaande beeld maakt echter duidelijk dat er door gebrek aan onderzoek onduidelijkheid is over de toepassing en reikwijdte van het belanghebbende begrip. Er is slechts één eerder onderzoek gevonden waarbij onderzoek is gedaan naar de positie van ouders en stiefouders binnen het belanghebbende begrip in kinderbeschermingszaken.¹⁰ Aan de positie van derden die voor het kind zorgen of gezinshuisouders is in dat onderzoek echter geen aandacht besteed. Er is in dat onderzoek daarnaast niet gekeken naar de verhouding tussen de eerste en tweede volzin, gezien ervan uit gegaan werd dat aan de uitspraak van de Hoge Raad uitwerking gegeven zou worden. Er is echter niet nagegaan of dat in de praktijk ook zo toegepast wordt. Voor betrokkenen zou het echter prettig zijn om te weten wat hun positie binnen een procedure is. Het is daarom van belang dat er duidelijkheid gegeven wordt aan de uitwerking van het begrip en of deze toepassing in overeenstemming is met de verplichtingen vanuit het internationale recht, zoals het recht op familieleven en de bepalingen uit het IVRK. Hiertoe is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

In hoeverre biedt art. 798 Rv voldoende rechtsbescherming aan anderen dan ouders, die het kind verzorgen en opvoeden met in het bijzonder gezinshuisouders, met oog voor de internationaalrechtelijke verplichtingen die Nederland heeft?

¹⁰ Zie: Smulders & Sumner 2023.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Wat houdt de bescherming van art. 8 EVRM en het IVRK in en aan wie wordt deze geboden?
- Hoe wordt het begrip '*degene die de minderjarige als behorende tot het gezin opvoedt*' in de jurisprudentie van art. 798 Rv uitgewerkt? En hoe verhoudt dit begrip zich tot de eerste volzin?
- Hoe wordt aan de eenjaartermijn, die aan het begrip gekoppeld is, uitwerking gegeven?
- Hoe wordt de toets aan het internationaal kader in het kader van art. 798 Rv vormgegeven?
- Wat zijn de complicaties met betrekking tot dit begrip en het internationale kader in relatie tot gezinshuisouders?
- In hoeverre is deze toetsing in overeenstemming met de internationale verplichtingen?

Methodologie

Voor het eerste deel van het onderzoek zal gebruik gemaakt worden van jurisprudentieonderzoek. Het datumbereik dat voor dit onderzoek gebruikt zal worden is van 30 maart 2018 tot 23 april 2026. Er is voor 30 maart 2018 gekozen gezien er op die datum door de Hoge Raad uitspraak is gedaan over de uitwerking van de tweede volzin van art. 798 Rv. De jurisprudentie die na die datum tot stand is gekomen, zal daarom uitwerking moeten geven aan deze uitspraak. De gebruikte uitspraken zijn gevonden via de database van www.rechtspraak.nl, waarbij gebruik is gemaakt van verschillende zoektermen. Enkel de zoekopdracht 'belanghebbende' leverde 90329 uitspraken op. Dat is de reden dat deze zoekopdracht verder gespecificeerd moest worden om het aantal uitspraken te verkleinen en enkel te laten toespitsen op uitspraken die relevant zijn voor dit onderzoek. De eerste zoekopdracht bestond uit de volgende zoektermen: *798 Rv, belanghebbende, als behorende tot zijn gezin*. Deze zoektermen leverde 67 uitspraken op tot 23 april 2026. Door deze zoekopdracht kon verder onderzoek verricht worden naar uitspraken die zowel ingingen op de eerste als op de tweede volzin. Op die manier kon een goed beeld verkregen worden van hoe de twee zich tot elkaar verhouden. Het is van

belang om er bewust van te zijn dat door deze zoektermen ook de hoeveelheid uitspraken beperkter wordt en de andere uitspraken, waarbij enkel ingegaan wordt op de eerste volzin, wellicht wegvallen. Er is echter voor deze zoekterm gekozen, zodat enerzijds de samenhang tussen de eerste en tweede volzin onderzocht kon worden en anderzijds gekeken kon worden naar de uitwerking van de eerste volzin, zonder dat de hoeveelheid uitspraken voor dit onderzoek te groot werd.

Echter bleek er in dit onderzoek een gat te vallen met betrekking tot gezinshuisouders. Binnen het gevonden datumbereik zijn daarover geen uitspraken gevonden. Daarom is ervoor gekozen om specifiek onderzoek te doen naar de positie van gezinshuisouders met betrekking tot bepalingen waarin het opvoedersbegrip, degene die de minderjarige als behorende tot het gezin opvoedt en verzorgt, ook voorkomt. Voor de tweede zoekterm zijn daarom *gezinshuis** en *als behorende tot het gezin* gebruikt. Deze combinatie leverde 69 uitspraken op. Deze zoektermen leverden een aantal uitspraken op in relatie tot het gezochte onderwerp, maar ging doorgaans in op het al dan niet verlenen van toestemming tot overplaatsing naar een gezinshuis en niet over het gezinshuis als zijnde de persoon die de minderjarige als behorende tot het gezin opvoedt. Dat is de reden dat de zoekterm daarna is aangepast naar *gezinshuis** en *blokkade**. Deze combinatie leverde 33 uitspraken op en leverde meer uitspraken op in relatie tot het gezochte onderwerp. Er is voor de blokkaderechten gekozen, gezien bij deze rechten expliciet in wordt gegaan op de beoordeling van gezinshuisouders in relatie tot het begrip: ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt’. Daarnaast geven ook deze rechten bescherming aan personen, die niet zozeer juridisch ouder zijn, maar wel de minderjarige opvoeden en daarbinnen met het kind een relatie opbouwen. Ook het belanghebbende begrip is erop gericht deze personen te beschermen en rechten toe te kennen. In dat licht zou het goed mogelijk moeten zijn om de bescherming van deze bepalingen met elkaar te vergelijken en te kijken of aan gezinshuisouders deze bescherming toe zou komen.

Opbouw

In het eerste hoofdstuk zal ingegaan worden op het internationaal kader. Hierin zal geschetst worden wie rechten zouden moeten verkrijgen en welke rechten aan deze personen toekomen. In het tweede hoofdstuk zal stilgestaan worden bij de invulling van de bepaling aan de hand van de gevonden jurisprudentie. Hierin staat de verhouding tussen de eerste en tweede volzin en de uitwerking van de toetsing van de eerste en tweede volzin. Zoals eerder benoemd zijn er in relatie tot gezinshuisouders geen uitspraken gevonden binnen het datumbereik, waardoor daar geen duidelijke uitspraken over gedaan konden worden. Daarom zal aan de hand van het materiële recht, waarin het begrip: ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt’ gebruikt worden om mogelijke complicaties in het formele recht te voorspellen. In hoofdstuk 4 zal daarop ingegaan worden. Vervolgens zal in hoofdstuk 5 kort uiteen gezet worden welke gezichtspunten er zijn gevonden en hoe die mogelijk complicaties opleveren met het internationaal kader. Tot slot volgt een conclusie en aanbeveling in hoofdstuk 6.

1. Het internationaal kader

Voordat ingegaan zal worden op de Nederlandse jurisprudentie en uitwerking van het begrip zal allereerst globaal een beeld gegeven worden van de relevante internationale bepalingen. De eerste bepaling die aan bod komt is artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM). De wettekst van art. 8 luidt als volgt:

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”

Het artikel beschermt dus het recht op *family life*, dat zowel een negatieve als een positieve verplichting voor staten met zich mee brengt. De negatieve verplichting behelst de verplichting voor staten om geen onrechtmatige inbreuk te maken op het familieleven en de verplichting om zich daar zoveel mogelijk buiten te houden. Volgens de wettekst van art. 8 EVRM mag er dan ook slechts een inbreuk op het recht gemaakt worden, indien de inbreuk bij wet is voorzien, met een legitiem doel voor ogen is gemaakt en deze inbreuk noodzakelijk is in een democratische samenleving. De positieve verplichting aan de andere kant omvat de verplichting voor staten om familieleven te beschermen, zodat er van buitenaf niet zomaar inbreuk gemaakt wordt op het familieleven van burgers. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft in dit kader onderstreept dat ook rechten die negatief geformuleerd zijn, zoals het recht op *family life*, positieve verplichtingen met zich meebrengen om effectieve uitoefening van de rechten mogelijk te maken.¹¹ In nationale wetgeving uit dit zich in materieelrechtelijke bepalingen, die familiebanden beschermen, zoals het blokkaderecht.¹² Naast deze materieelrechtelijke bepalingen, waarmee de staat familieleven probeert te beschermen, moet er ook procesrechtelijke bescherming geboden worden. Het recht om voldoende betrokken te

¹¹ EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74 (Marckx t. België), par. 31.

¹² Art. 1:336a BW & art. 1:265i BW.

worden bij de besluitvorming, indien deze beslissing raakt aan het familieleven van de betrokken persoon, is namelijk door het EHRM reeds vastgesteld.¹³ Dat maakt ook dat deze bepaling zowel relevant is voor de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek, waarin het familieleven in materieelrechtelijke zin wordt beschermd, als voor het formeelrechtelijke belanghebbende begrip in artikel 798 Rv.

1.1. Het EVRM: Family life op grond van bloedverwantschap

Om de bescherming die *family life* verdient te verkrijgen is echter wel vereist dat er sprake is van *family life*.¹⁴ In de jurisprudentie van het Europees hof voor de rechten van de mens (EHRM) is het begrip *family life* verder uitgewerkt. Duidelijk wordt dat een bloedband een sterke indicatie vormt voor het hebben van familieleven.¹⁵ Vaststaat bijvoorbeeld dat er tussen moeder en kind in de meeste gevallen sprake zal zijn van familieleven,¹⁶ ongeacht of deze moeder het gezag over het kind heeft.¹⁷ Het hof lijkt voor vaders de lat hoger te leggen. In dat geval moet vast komen te staan dat de vader een relatie heeft gehad met de moeder, die in voldoende mate samenvalt met een huwelijk of¹⁸ dat er andere omstandigheden zijn die maken dat er sprake is van *family life*. Gedacht kan worden aan aanwezigheid van vader in het leven van het kind of het leveren van een bijdrage voor onderhoud van het kind.¹⁹

In het verlengde van de lijn betreffende *family life* tussen ouders en kinderen heeft het EHRM ook onderstreept dat er tussen grootouders, waarbij het kind voor een bepaalde periode heeft gewoond, familieleven kan ontstaan.²⁰ Een specifieke termijn voor hoe lang dat samenwonen moet hebben voortgeduurd wordt daarbij niet gegeven. Dit zal afhankelijk zijn van de omstandigheden van het geval.

¹³ EHRM 6 oktober 2015, nr. 58455/13 (N.P. t. the republic of Moldova), par. 69.

¹⁴ Voor een groot deel van de aangehaalde jurisprudentie is gekeken naar: Smet e.a. 2020.

¹⁵ Zie bijvoorbeeld: EHRM 30 november 2021, nr. 25450/20 (T. A. en anderen t. the republic of Moldova), par. 50.

¹⁶ Smet e.a. 2020, par. 1.1.3.

¹⁷ EHRM 8 januari 2013, nr. 37956/11 (A.K. en L. t. Kroatië), par. 51.

¹⁸ EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90 (Keegan t. Ierland), par. 45.

¹⁹ EHRM 5 november 2002, nr. 33711/96 (Yousef t. Nederland), par. 51.

²⁰ EHRM 9 juni 1998, nr. 22430/93 (Bronda t. Italië), par. 51.

1.2. Family life op andere gronden

Voor *family life* moet er echter verder gekeken worden dan familiebanden alleen. Er kan namelijk ook sprake zijn van *de facto family life*. Dat is *family life* zonder dat daarvoor biologisch bloedverwantschap nodig is.²¹ Gedacht zou kunnen worden aan stiefouders, die noch ouders, noch pleegouders zijn. Het EHRM erkent dat ook deze relatie, mits deze voldoende nauwverbondenheid laat zien, bescherming behoeft.²² Factoren die daarbij meegenomen kunnen worden zijn: het al dan niet samen gewoond hebben met het kind of de rol die de volwassene op zich heeft genomen in de opvoeding van het kind.²³

Daarnaast valt te denken aan pleeggezinnen of derden die na uithuisplaatsing voor de kinderen zorgen. Volgens het EHRM is het nodig om in deze context te kijken naar alle feiten en omstandigheden die voor *family life* relevant zouden kunnen zijn. Zo moet er gekeken worden naar de duur van het verblijf, de kwaliteit van de relatie en de rol die de volwassene op zich heeft genomen.²⁴ Deze gezichtspunten lijken ingevuld te zijn met zowel het perspectief van de volwassene als die van het kind. Zo wordt gekeken naar de verzorgingstermijn van de ouder en de rol die hij op zich heeft genomen, maar ook naar de hechting van het kind aan deze personen.²⁵ Het is belangrijk om te benoemen dat het hierbij gaat om een totaalbeeld van de factoren.²⁶ Een vaste verzorgingstermijn waardoor familielevens vastgesteld kan worden kan dan ook niet gegeven worden, maar zal in het licht van de gehele situatie beoordeeld moeten worden.

Daarvoor is tevens niet relevant dat het kind niet langer bij de ander woont. Ook na beëindiging van een plaatsing binnen een pleeggezin of bij andere derden kan er nog steeds sprake zijn van *family life* en zal deze band beschermd moeten worden door de staat, zo oordeelde het EHRM in de zaak van V.D. en anderen t. Rusland.²⁷ In die zaak was er sprake van een kind dat voor lange tijd uit huis was geplaatst en weer teruggeplaatst

²¹ EHRM 21 december 2010, nr. 20578/07 (Anayo t. Duitsland), par. 55.

²² EHRM 5 september 2023, nr. 59252/19 (Vinkškovský t. Tsjechië), par. 40.

²³ EHRM 5 september 2023, nr. 59252/19 (Vinkškovský t. Tsjechië), par. 40.

²⁴ EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07 (affaire Moretti et Benedetti t. Italië), par. 48.

²⁵ EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07 (affaire Moretti et Benedetti t. Italië), par. 49-50.

²⁶ Smet e.a. 2020, par. 1.1.3.

²⁷ EHRM 9 september 2019, nr. 72931/10 (V.D. en anderen t. Rusland), par. 91.

werd bij zijn eigen familie. Het kind had in die tijd een goede band opgebouwd met zijn pleegouders, maar mocht na de terugplaatsing bij zijn ouders geen contact behouden met het pleeggezin. De staat had nagelaten om een contact- of omgangsregeling met de pleegouders en het kind tot stand te brengen. Dit was volgens het hof een inbreuk op het recht neergelegd in artikel 8 EVRM. Het enkele feit dat plaatsing was beëindigd betekende niet dat er geen sprake meer was van *family life*.

1.3. De verplichtingen voortvloeiend uit het IVRK

Naast de bescherming, die de staat zou moeten bieden aan het familieleven uit artikel 8 EVRM, zijn er in relatie tot bescherming van de band tussen opvoeders en kinderen ook voortvloeiende verplichtingen vanuit het Internationaal verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK). Hoewel geen jurisprudentie te vinden is waarin de precieze reikwijdte van de bepalingen wordt uitgewerkt, is het toch van belang naar dit instrument te kijken gezien het IVRK een voor Nederland bindend verdrag is en dit verdrag dus verplichtingen met zich meebrengt. Het eerste artikel wat in relatie tot het IVRK van belang is, is art. 5 IVRK. De wettekst van art. 5 IVRK luidt als volgt:

“States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.”
(art. 5 IVRK)

Art. 5 IVRK legt dus aan staten de verplichting op om de rechten en plichten van ouders en anderen die direct bij de opvoeding van het kind betrokken zijn, te respecteren en te ondersteunen. Dit artikel brengt net zoals art. 8 EVRM bepaalde verplichtingen mee voor staten. De negatieve verplichting behelst de verplichting voor staten om geen onrechtmatige inbreuk te maken op het familieleven van het kind met zijn ouders. Dit brengt met zich mee dat een staat slechts een inbreuk mag maken op dit familieleven, indien dit gedaan wordt met een legitiem doel voor ogen en de maatregelen die daarvoor worden genomen proportioneel zijn om dat doel te bereiken. Daarvoor moet nagegaan

worden of het doel met het middel bereikt kan worden en of het middel het minst ingrijpende middel is wat ingezet had kunnen worden.²⁸

Naast deze negatieve verplichting is de vraag of uit het artikel ook een positieve verplichting voortvloeit. Het antwoord luidt bevestigend. Om internationale mensenrechten te kunnen effectueren is het nodig om een positieve verplichting op staten te leggen om deze rechten te beschermen, ook al is de bepaling waarop beroepen wordt als een negatieve verplichting geformuleerd. Dit is reeds bij art. 8 EVRM aangehaald.²⁹ Art. 2 IVRK, waarin vastgelegd is dat staten alle bepalingen van het verdrag moeten respecteren én beveiligen, bevestigt deze stellingname.³⁰

Ook volgens het IVRK verdient het bestaan van een sterke band met een kind bescherming. Zo heeft het kind het recht om, indien het kind van hen gescheiden wordt, in contact te blijven met zijn ouders en andere personen waarmee het een sterke band heeft, tenzij het belang van het kind zich daartegen verzet.³¹ Dit lijkt vooral gelegen te zijn in het feit dat het in het belang van het kind is om stabiliteit en continuïteit te hebben.³² Het afbreken van contact tussen het kind en zijn naaste personen zal deze stabiliteit en continuïteit onderbreken en zal dus enkel geoorloofd zijn, indien het belang van het kind zich daartegen verzet. Ook dit belang en de bescherming die de band zou moeten verkrijgen, ziet men terug in de Nederlandse materieelrechtelijke wet, zoals het blokkaderecht. Het toekennen van een formeelrechtelijke positie wordt niet als zodanig expliciet benoemd in het IVRK. Toch kan uit de tekst van de General Comments afgeleid worden dat ouders en andere personen die dichtbij het kind staan bij procedures die het kind aangaan betrokken zouden moeten worden. Zij zijn namelijk bij uitstek de personen,

²⁸ Tobin & Varadan 2019, p. 164-165.

²⁹ Tobin & Varadan 2019, p. 165.

³⁰ Tobin & Varadan 2019, p. 165.

³¹ CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 65.

³² CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 84.

door wie jonge kinderen hun rechten kunnen verwezenlijken.³³ Dit lijkt dus impliciet een procespositie in het leven te roepen. Dit wordt ook benadrukt door de *Guidelines for Alternative Care of Children*, die later in dit hoofdstuk zal worden besproken.

1.4. De groep van opvoeders volgens het IVRK

Vaststaat dus dat het verdrag verplichtingen met zich meebrengt tegenover ouders die het kind opvoeden. Het verdrag rekt de omvang van de te beschermen groep mensen echter verder op en kijkt verder dan de traditionele gezinnen. Het comité heeft meerdere malen onderstreept dat de toepassing van het begrip familie in zeer ruime zin moet worden opgevat.³⁴ Precieze kaders rondom dit begrip zijn echter niet goed te geven in relatie tot het IVRK. Er zijn door het comité namelijk nog geen views bekend, waarop het comité ingaat op de reikwijdte van het begrip. Daarnaast is goed denkbaar dat het comité de interpretatie van de familie overlaat aan de staten zelf om vaste kaders te voorkomen.³⁵ De vraag is daarbij wel of deze houding ten opzichte van de brede groep wel daadwerkelijk zó breed is als het comité pretendeert. Het spreekt in art. 5 IVRK immers van ‘*where applicable*’ en ‘*as provided for by local customs*’, wat klinkt als een beperktere toepassing van de groep.³⁶ Dat is niet geheel onlogisch. Toepassing van een té brede groep veroorzaakt namelijk ook spanning tussen de verplichtingen die staten dragen met betrekking tot het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7 IVRK), het recht om zijn identiteit te behouden (art. 8 lid 2 IVRK) en het recht om niet van zijn ouders gescheiden te worden (art. 9 IVRK). Een ruimere bescherming voor feitelijke verzorgers kan zo spanning opleveren met de rechten van juridische ouders.³⁷ Wel kan vast worden

³³ CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005, par. 16 & CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 44.

³⁴ Zie bijvoorbeeld: CRC Committee, Day of General Discussion: Children Without Parental Care, 17 March 2006, CRC/C/153, par. 644. & CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005, par. 15.

³⁵ Varadan 2022, p. 58.

³⁶ Varadan 2022, p. 45.

³⁷ Varadan 2022, p. 45-46.

gesteld dat het comité pleit voor een flexibele toepassing van het opvoedersbegrip in relatie tot het IVRK en dat daarbij verder gekeken moet worden dan het traditionele gezin.

1.5. Andere bronnen met een bredere groep

Deze lijn wordt doorgetrokken als gekeken wordt naar de *Guidelines for the Alternative Care of Children*. Deze bron is niet juridisch afdwingbaar. Toch is het document gezaghebbend en zullen staten rekening houden met de verplichtingen die uit deze guidelines voortkomen. Hoewel in het document niet expliciet een procespositie wordt toebedeeld aan derden die zorg hebben gedragen voor de kinderen, worden deze wel als belangrijke personen aangemerkt binnen juridische procedures. Deze denkwijze zal vooral gelegen zijn in het feit dat het in '*the best interest of the child*' (art. 3 IVRK) is om deze personen te betrekken bij belangrijke beslissingen die het kind aangaan, zoals dit reeds hierboven is onderschreven.³⁸

De richtlijn stelt geen verdere eisen aan de band die het kind met de persoon zou moeten hebben. Bewoordingen als '*other important persons*' en '*all relevant persons*' houdt de groep die betrokken zou moeten worden breed en open voor interpretatie van staten.³⁹ Het lijkt echter sterk dat de richtlijn hiermee álle bij het kind betrokken personen bedoelt. Aannemelijk is dat deze aan zou willen sluiten bij de groep die in de General Comments als belangrijke personen voor het kind worden bestempeld. Een sterke indicatie om meegenomen te worden in procedures lijkt volgens deze General Comments gelegen te zijn in het feit dat het kind een '*strong personal relationship*' met die persoon heeft.⁴⁰ Hoewel het verdrag, de richtlijn en de General Comments geen expliciete uitspraken doen over wat de inhoud van een dergelijke relatie is, kan uit diverse bronnen gedestilleerd worden wat hiermee bedoeld zou kunnen worden. Allereerst is een bepaalde mate van emotionele verbondenheid vereist. General Comment 7 onderschrijft dat het scheiden van ouders en kinderen problematisch is door de emotionele binding die het kind met de

³⁸ CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005, par. 16 & CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 60.

³⁹ General Assembly 24 februari 2010, 64/142, *Guidelines for the Alternative Care of Children*, par. 65-67.

⁴⁰ CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 60. & Varadan 2022, p. 44.

ouders of zorgdragers heeft opgebouwd in de eerste jaren van zijn of haar leven.⁴¹ Daarmee onderschrijft het comité het belang van deze sterke connecties voor zeer jonge kinderen.⁴² Naast de emotionele verbondenheid lijkt ook de duurzaamheid van de relatie een rol te spelen in de mate waarin de relatie bescherming behoeft.⁴³ Als zodanig wordt deze duurzaamheid niet benoemd in de General Comment. Deze duurzaamheid volgt echter wel impliciet uit het feit dat het in het belang van het kind is om ook na scheiding contact te onderhouden met de personen met wie hij een nauwe verbondenheid heeft.⁴⁴ Om deze nauwe verbondenheid tot stand te brengen is echter impliciet een bepaalde mate van duurzaamheid van de relatie voor nodig. Dit zijn twee factoren die verder lijken te gaan dan enkel het traditionele gezin. Ook deze richtlijn lijkt een brede toepassing van de te beschermen groep in te houden.

1.6. Tussenconclusie

Het voorgaande maakt duidelijk dat er een ruime kring is rondom het kind die bescherming verdient in relatie tot het opgebouwde familieleven, dan wel de nauwe band die het kind met de persoon heeft opgebouwd. Hoewel zowel het EHRM als het IVRK en de guidelines bescherming lijken te verlenen aan de band tussen het kind en anderen, zijn er ook verschillen in toepasbaarheid zichtbaar.

Waar het EVRM de persoon, die *family life* met het kind heeft, centraal stelt, daar lijkt de *Guidelines for Alternative Care of Children* in mogelijke combinatie met art. 3 IVRK en art. 5 IVRK het kind centraal te stellen en vanuit het kind te redeneren of een persoon als betrokkene zou moeten worden aangemerkt. Het EVRM biedt daarbij een direct recht om als belanghebbende te worden aangemerkt, waar dat voor art. 5 IVRK, art. 3 IVRK en de Guideline meer indirect is en wordt gekoppeld aan het belang van het kind. Het accent

⁴¹ CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005, par. 6(b) & 18.

⁴² CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005, par. 8.

⁴³ CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 65.

⁴⁴ CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, par. 60.

van de toets van het EVRM lijkt dan ook anders te liggen dan die van art. 5 IVRK, art. 3 IVRK en de Guideline: voor het EVRM moet er sprake zijn van voldoende indicaties dat er familielevens tussen het kind en de persoon bestaat. Bij het IVRK ligt dat accent bij het kind en lijkt vooral van belang te zijn of het kind een relatie met de betrokken persoon onderhoudt.

Deze globale blik op het internationaalrechtelijk perspectief op het opvoedersbegrip biedt een uitgebreid kader waarbinnen het Nederlandse recht getoetst kan worden. In de volgende hoofdstukken zal de bescherming van deze personen in het Nederlandse recht uiteen worden gezet en getoetst worden of Nederland aan zijn verplichtingen voldoet.

2. Jurisprudentieanalyse

Voordat zal worden ingegaan op de positie van gezinshuisouders binnen het belanghebbende begrip, is het van belang een overzicht te krijgen hoe de praktijk omgaat met de bepaling en de verhouding tussen de eerste en tweede volzin. Om een goed overzicht te verkrijgen van de stand van zaken in de jurisprudentie zal in het volgende deel eerst stilgestaan worden bij de toepassing van de tweede volzin. Hieraan is paragraaf 2.2. gewijd. Deze volzin bevat het opvoedersbegrip, degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt. Er zal gekeken worden naar hoeveel toe- en afwijzingen er waren en wat de criteria zijn om aan de tweede volzin te voldoen. Daarna zal in paragraaf 2.3. ingegaan worden op de eerste volzin. Deze volzin bevat de bescherming op grond van het feit dat een persoon mogelijk rechtstreeks in zijn rechten wordt geraakt. Er zal daarbij in paragraaf 2.3.2-2.3.5. gekeken worden naar hoe deze toetsing vorm heeft gekregen en wat dit voor de rechtsbescherming van verschillende betrokkenen betekent. Tot slot zal een korte tussenconclusie volgen.

2.1. Het gebruik van art. 798 Rv

Uit de jurisprudentie die is onderzocht zijn in totaal 34 uitspraken gevonden, die direct een uitspraak deden over de uitleg van het belanghebbende begrip in relatie tot anderen dan ouders met gezag en pleegouders en die tevens de zoekterm: ‘als behorende tot het/zijn gezin bevatten. Voor deze zoekterm is gekozen om zo een compleet beeld van de bepaling te krijgen. Er zijn namelijk tal van uitspraken die ofwel geen motivering bevatten ofwel enkel ingaan op de eerste volzin, maar waarbij de tweede volzin weglaten wordt. Daarnaast zijn er tal van uitspraken te vinden, waarin verdere onderbouwing van het aanmerken als belanghebbende geheel ontbreekt. Van de 34 uitspraken zijn er slechts 9 die een toe- of afwijzing behelsde enkel op grond van de tweede volzin in relatie tot art. 798 Rv. De rest was een toe- of afwijzing door de geschonden rechten alleen óf door middel van de menging van beide gronden.

2.2. De bescherming in art. 798 Rv tweede volzin

Allereerst zal ingegaan worden op de uitspraken die ingingen op de tweede volzin van art. 798 Rv. Hierin is opgenomen dat degene, een ander dan de ouder, die de minderjarige gedurende tenminste een jaar als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt als

belanghebbende moet worden aangemerkt. In de wetsgeschiedenis en uit de uitspraak van de Hoge Raad op 30 maart 2018 werd duidelijk dat de tweede volzin enkel en alleen bedoeld zou zijn voor pleegouders.⁴⁵ Naar de toepasbaarheid van het begrip op pleegouders is daarom ook geen verder onderzoek gedaan. Hiervan staat immers expliciet vast dat zij onder de tweede volzin vallen. Het is daarom opmerkelijk te noemen dat er überhaupt uitwerkingen van de tweede volzin vindbaar zijn binnen de onderzochte jurisprudentie van anderen dan ouders met gezag en pleegouders, gezien de andere groepen expliciet zijn uitgesloten als behorende tot het opvoedersbegrip.

Uit de onderzochte jurisprudentie zijn er meerdere groepen die voor toepassing van de tweede volzin in aanmerking kwamen: er zijn vier uitspraken gevonden met betrekking tot derden, anders dan een pleeggezin, drie in relatie tot stiefouders en twee die in gingen op ex-verzorgers, die op het moment van het aanhangig maken van de zaak niet meer voor het kind zorgden. Zoals reeds in de methodologie naar voren is gekomen zijn er in relatie tot gezinshuisouders geen uitspraken gevonden. Hier zal later in hoofdstuk 3 verder op in gegaan worden. Onder de 9 uitspraken, die op basis van de tweede volzin zijn toe- of afgewezen, waren er 4 toewijzingen en 5 afwijzingen te vinden.

Toewijzingen	Afwijzingen
Aantal: 4	Aantal: 5
Gevonden groepen:	
4 met betrekking tot derden, anders dan pleegouders, die voor het kind zorgen. Dit kunnen opa's en oma's zijn, maar ook andere familieleden of kennissen.	
3 met betrekking tot stiefouders	
2 met betrekking tot ex-verzorgers, die op het moment van het aanhangig maken niet meer voor het kind zorgden.	

⁴⁵ Hoge Raad 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488, r.o 3.4.2. & Kamerstukken II 2010/11, 32015, nr. 37, p. 1.

De 4 toewijzingen werden enkel toegewezen op basis van het feit dat het kind meer dan een jaar door de betreffende persoon wordt opgevoed en er dus sprake was van een persoon die de minderjarige als behorende tot het gezin tenminste een jaar verzorgt of opvoedt.⁴⁶ Het lijkt bij deze tweede volzin dus voornamelijk te gaan om een feitelijke toets, waarbij op het hebben van familielevens niet expliciet ingegaan wordt. Dit wordt bevestigd door de afwijzingen. Twee gemeenschappelijke delers die in de afwijzingen op grond van het opvoedersbegrip te vinden waren zijn: 1) de eenjaartermijn was nog niet verstreken en 2) het kind werd ten tijde van het voorkomen van de zaak niet meer opgevoed door de betreffende persoon.⁴⁷

Uit het bovenstaande kunnen dus twee criteria gedestilleerd worden om te kunnen voldoen aan de tweede volzin. Enerzijds moet de persoon langer dan een jaar zorgen voor de minderjarige. Anderzijds moet deze verzorging nog voortduren op het moment van het aanhangig maken van de zaak.

2.3. De bescherming uit art. 798 Rv eerste volzin

Naast de tweede volzin is het dus ook mogelijk om op basis van de eerste volzin bescherming te verkrijgen. Hiervoor is vereist dat de persoon direct in zijn of haar rechten wordt geraakt. Dat kan gaan om gezagsrechten, maar ook bijvoorbeeld om het recht op familielevens uit art. 8 EVRM. Er zijn hiervan 22 uitspraken gevonden met de gebruikte trefwoorden. Hiervan zijn er 10 toegewezen en 12 afgewezen.

⁴⁶ Gerechtshof Amsterdam 21 juni 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:1812, r.o. 5.4.; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 14 november 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:9825, r.o. 5.1.; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 juli 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:6700, r.o. 5.1.; Rechtbank Den Haag 4 maart 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1829;

⁴⁷ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 juni 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:5388, r.o. 5.2.; Rechtbank Rotterdam 22 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13278, r.o. 5.1-5.2.; Rechtbank Rotterdam 20 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3815, r.o. 5.2-5.3. Rechtbank Rotterdam 15 mei 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:8948, r.o. 5.4.

Toewijzingen	Afwijzingen
Aantal: 10	Aantal: 12
Gevonden groepen:	
11 met betrekking tot ouders zonder gezag	
5 met betrekking tot derden, anders dan pleegouders, die voor het kind zorgen. Dit kunnen opa's en oma's zijn, maar ook andere familieleden of kennissen.	
3 met betrekking tot stiefouders	
3 met betrekking tot ex-verzorgers	

Binnen deze eerste volzin neemt het recht op familieleven een centrale rol in. In veel gevallen was dat het recht dat in het geding kwam, indien de persoon niet als belanghebbende zou worden aangemerkt. Hierna zal ingegaan worden op hoe de toets aan de geschonden rechten vorm wordt gegeven.

2.3.1. De strikte toets aan het internationaal kader

Het is van belang bij de hierboven genoemde toets uitgebreider stil te staan. Het is namelijk niet zo dat elke vorm van inmenging met het geschonden recht ook daadwerkelijk een dusdanige inbreuk op het recht oplevert dat een persoon als belanghebbende zou moeten worden aangemerkt. In de wetsgeschiedenis van het artikel is duidelijk gemaakt dat het niet de bedoeling is geweest om alle personen met een zekere betrokkenheid bij de zaak als belanghebbende aan te merken. Mede in dat licht is in de bepaling het woord 'rechtstreeks' opgenomen. Zo kunnen enkel personen die een direct belang hebben bij de zaak en daardoor in hun rechten worden geschaad zich als belanghebbende melden.⁴⁸ Dit brengt onder meer mee dat de toets aan de internationale rechten er één is met een strikte toepassing: er moeten concrete omstandigheden aangevoerd worden, waarom er een rechtstreekse inbreuk op het recht gemaakt wordt.⁴⁹ Deze rechtstreekse toets zorgt ervoor dat op het moment dat er geen directe inbreuk wordt gemaakt op het recht, deze persoon niet voor het zijn van belanghebbende in aanmerking

⁴⁸ Kamerstukken II 1991/92, 22 487, nr. 3, p. 6-7.

⁴⁹ PHR 8 november 2024, ECLI:NL:PHR:2024:1195, r.o. 3.27.

komt.⁵⁰ Deze casuïstische toets maakt ook dat de concrete groep belanghebbende niet strikt afgebakend kan worden: het vereist een individuele beoordeling, waarbij de rechter ruimte heeft om zelf tot een oordeel te komen.⁵¹ Toch zijn er binnen de jurisprudentie wel aanknopingspunten te vinden waaruit duidelijk zou kunnen worden dat men al dan niet als belanghebbende zou moeten worden aangemerkt. Die zullen hierna worden toegelicht. Het verdient hierbij vermelding dat bij alle gezichtspunten geldt dat dit geen harde eisen zijn: het zijn gezichtspunten die van belang lijken te zijn in de afweging die de rechter moet maken om iemand als belanghebbende aan te merken. Toch is de invulling hiervan sterk casuïstisch, zoals hierboven is aangehaald en zijn er bij deze jurisprudentieanalyse verschillende gerechten betrokken, die ook allen een andere invulling geven aan het begrip. De criteria die hierna geformuleerd worden kunnen dus van kleur verschieten binnen de specifieke omstandigheden van het geval.

2.3.2. Het gezagscriterium voor biologische ouders

Uit de onderzochte jurisprudentie is er in relatie tot biologische ouders zonder gezag een duidelijke trend zichtbaar: ouders zonder gezag worden in sommige gevallen niet meer als belanghebbende aangemerkt, aangezien zij niet direct in hun gezagsrechten worden geraakt en er daardoor geen sprake is van een situatie, waarin de persoon rechtstreeks in zijn of haar rechten wordt geraakt. Dit wordt ook onderschreven in het procesreglement van familie en jeugdrechtbanken.⁵² Het verdient hierbij opmerking dat de gerechten niet altijd verder keken dan de gezagsrechten alleen. In het geval van 2 van de 5 afwijzingen van de ouders zonder gezag zijn de gerechtshoven voorbij gegaan aan de vraag of er een mogelijke inbreuk zou kunnen zijn op het recht op gezinsleven.⁵³ Dit is opmerkelijk, juist

⁵⁰ Gerechtshof Den Haag 30 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1330, r.o. 5.13-5.15.; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13 oktober 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:3472, r.o. 3.8.7- 3.8.9.; Gerechtshof Amsterdam 6 december 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:3441, r.o. 5.8.; Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2022:1812, r.o. 5.4.

⁵¹ PHR 8 november 2024, ECLI:NL:PHR:2024:1195, r.o. 3.27-3.28.

⁵² Smulders & Sumner, 2023, p. 37.

⁵³ De 5 afwijzingen zijn: Gerechtshof Den Haag 24 november 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2347, Rechtbank Rotterdam 13 juli 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:6806 & Rechtbank Rotterdam 20 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9173, Gerechtshof 's Hertogenbosch 30 november 2023,

omdat het EHRM in zijn rechtspraak onderstreept dat er in beginsel, zoals reeds in het eerste hoofdstuk uiteen is gezet, tussen de biologische ouders en het kind familieleven bestaat en dit beschermd dient te worden.

2.3.3. De mate van contact met de ouder zonder gezag

Naast het feit dat de ouder gezag moet hebben, speelt ook een rol dat de ouder in voldoende mate contact met het kind moet blijven onderhouden. Het kan daarbij gaan om telefonisch contact, maar ook fysieke contactmomenten. Binnen de groep van in totaal 5 afwijzingen met betrekking tot ouders zonder gezag, zijn er 2 afwijzingen gevonden, die rustten op het feit dat er sprake was van onvoldoende contact tussen de ouder en het kind om te kunnen spreken van familieleven.⁵⁴ De hoeveelheid contact tussen ouder en kind lijkt dus van belang te zijn om te bepalen of de ouder aangemerkt zou moeten worden als belanghebbende. Dat betekende echter niet dat de mate van contact in alle gevallen een doorslaggevende factor is geweest om tot een afwijzing te komen. In een aantal van de toewijzingen is bijvoorbeeld zichtbaar dat de ouder zonder gezag weinig contact had met zijn kind, maar deze persoon toch als belanghebbende moest worden aangemerkt. Er was in deze gevallen een actieve houding nodig bij de beoogde interventie, zoals een OTS, en deze interventie zou er mede gericht op kunnen zijn om contact te herstellen tussen de ouder zonder gezag en het kind. Daardoor werden ook deze ouders, ondanks het feit dat ze op dat moment weinig tot geen contact hadden met het kind, aangemerkt als belanghebbende.⁵⁵

Opmerkelijk bij de afweging is dat in de onderbouwingen om tot een toe- of afwijzing van het verzoek te komen aan het belang van het kind geen expliciete betekenis wordt gegeven. Het wordt vooral beredeneerd vanuit het perspectief van de ouders en de vraag

ECLI:NL:GHSHE:2023:4029, r.o. 3.6.2. & Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 mei 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3937, r.o. 5.2. De laatste 2 behelsden geen afweging van het recht op familieleven.

⁵⁴ Rechtbank Rotterdam 13 juli 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:6806 & Rechtbank Rotterdam 20 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9173.

⁵⁵ Rechtbank Den Haag 13 juni 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:9468.; Gerechtshof Amsterdam 6 augustus 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2483, r.o. 5.6., Rechtbank Rotterdam 7 mei 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8943, r.o. 5.1.-5.8. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 26 februari 2026, ECLI:NL:RBZWB:2026:2318, r.o. 6.1.

of die voldoende betrokken zijn bij het kind. De vraag of het kind gebaat zou zijn bij het feit dat ouder wel of niet betrokken wordt, wordt niet gesteld. Vanuit het perspectief dat het kind centraal behoort te staan in kinderschermingsmaatregelen is dit opmerkelijk te noemen.⁵⁶

2.3.4. Opvoeding in het gezin

Daarnaast lijkt nauwe betrokkenheid bij de opvoeding van het kind óf het feit dat het kind binnen het gezin wordt opgevoed te worden gezien als een belangrijke indicatie om familielevens vast te stellen. Deze onderbouwing was voornamelijk zichtbaar bij het aanmerken als belanghebbenden van stiefouders.⁵⁷ Toch waren er ook anderen, die dusdanig nauw betrokken waren bij de verzorging en opvoeding van het kind dat zij als belanghebbende werden aangemerkt. Zo is er een zaak gevonden van deeltijdpleegouders die nauw bij de opvoeding betrokken waren.⁵⁸ Een belangrijk criterium bij deze verzorging en opvoeding lijkt te zijn dat die opvoeding moet voortduren ten tijde van het verzoek en dat het kind inwonend moet zijn (geweest) bij deze persoon. In veel gevallen zal er anders namelijk te weinig aanknopingspunten zijn om direct in het recht op familielevens geraakt te worden.⁵⁹ Opvallend is in dat licht een zaak met betrekking tot mogelijke weekend- of deeltijdpleegouders.⁶⁰ Er was voor dit hof onduidelijk of een beroep op de tweede volzin van de weekendpleegouders zou kunnen slagen. Daarom kwam aan hen geen beroep op de tweede volzin toe. Daarnaast werd er geen rechtstreekse inbreuk gemaakt op het recht op gezinsleven, gezien onvoldoende vast was komen te

⁵⁶ Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/beslissen-over-uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/plaats-eeen>, 22 april 2026, uitgangspunt 2.

⁵⁷ Gerechtshof Amsterdam 6 december 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:3432, r.o. 5.1.; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 16 maart 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:2327, r.o. 5.4.; Rechtbank Zeeland-West-Brabant 27 februari 2026, ECLI:NL:RBZWB:2026:2343, r.o. 5.4-5.5.

⁵⁸ Gerechtshof 's Hertogenbosch 28 september 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:3143, r.o. 5.6.4.

⁵⁹ Gerechtshof Den Haag 30 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1330, r.o. 5.13-5.15.; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13 oktober 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:3472, r.o. 3.8.7- 3.8.9.; Gerechtshof Amsterdam 6 december 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:3441, r.o. 5.8.; Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2022:1812, r.o. 5.4.1

⁶⁰ Gerechtshof 's Hertogenbosch 19 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:134, r. o. 3.10.4 & 3.10. 5.

staan dat het kind bij hen inwoonde en zij ook via een andere procedure het contact tussen hen en het kind konden laten voortduren. Daarvoor was het aanmerken als belanghebbende niet noodzakelijk. Dat huidige inwoning van het kind bij de verzorger een belangrijk criterium is, werd daarnaast ook duidelijk aan de hand van 3 gevonden uitspraken in relatie tot ex-pleegouders, die daardoor niet meer werden aangemerkt als belanghebbende, ongeacht of er sprake was van familielevens.⁶¹

Gevonden groepen:
2 met betrekking tot derden, anders dan pleegouders, die voor het kind zorgen
3 met betrekking tot stiefouders
3 met betrekking tot ex-verzorgers, die op het moment van het aanhangig maken niet meer voor het kind zorgden.

2.3.5. Een menging van de gronden

Hoewel het beeld hierboven een duidelijke scheiding lijkt te suggereren tussen de eerste en de tweede volzin blijkt dit niet altijd het geval. Er zijn in dat licht 3 uitspraken gevonden, waarbij geconstateerd werd dat het kind langer dan een jaar als behorende tot het gezin werd opgevoed. De vaststelling van dat feit, zonder het gebruik van de hierboven geschetste gezichtspunten, maakte dat er in die zaken geconcludeerd werd dat er sprake was van familielevens. Dit vormde tevens de grond waarop deze personen als belanghebbenden aangemerkt moesten worden.⁶² Bij deze grond lijkt er dus sprake te zijn van menging van de eerste en tweede volzin: het vaststellen van familielevens vloeide logischerwijs voort uit het feit dat het kind langer dan een jaar door de betreffende persoon werd opgevoed. Ondanks het feit dat er dus een strikte scheiding lijkt te zijn tussen de twee volzinnen, blijkt dit dus niet in alle gevallen op te gaan.

⁶¹ Gerechtshof 's Hertogenbosch 30 januari 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:287, r.o. 3.4.; Rechtbank Noord-Holland 18 augustus 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:8183, r.o. 5.4.; Gerechtshof Amsterdam 13 augustus 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2529, r.o. 5.8.

⁶² Rechtbank Rotterdam 26 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8288, r.o. 5.2.; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 mei 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:4516, r.o. 5.2.; Rechtbank Overijssel 1 september 2025, ECLI:NL:RBOVE:2025:5618, r.o. 5.3.

Toewijzingen	Afwijzingen
Aantal: 3	Aantal: 0
Gevonden groepen:	
3 met betrekking tot stiefouders	

2.4. Tussenconclusie

In de jurisprudentieanalyse is getracht om duidelijk zichtbare trends te vinden ten behoeve van de toe- en afwijzingen van het belanghebbende begrip en de verhouding tussen de eerste en tweede volzin. Allereerst kan geconstateerd worden dat toepassing van de eerste en tweede volzin niet consequent plaatsvindt. Binnen verschillende groepen is zowel toepassing van de tweede volzin gevonden, als toepassing van de eerste. Een duidelijke lijn, welke groep onder welke bepaling valt, is er in de praktijk niet. Er zijn daarbij drie trends zichtbaar waaraan in de praktijk wordt getoetst: 1) er wordt enkel geconstateerd dat de minderjarige minimaal een jaar als behorende tot het gezin wordt opgevoed en nog steeds opgevoed wordt en die persoon daardoor belanghebbende behoort te zijn. 2) Er wordt strikt getoetst aan de geraakte rechten, waarbij een aantal gezichtspunten zijn geformuleerd. Dat waren: het gezagscriterium voor biologische ouders zonder gezag, de mate van contact en de opvoeding binnen het gezin. Tot slot 3) De eerste en tweede volzin worden door elkaar gebruikt als één grond. Bij die laatste trend wordt geconstateerd dat het familieleven bestaat, omdat er sprake is van opvoeding voor gedurende tenminste een jaar.

Dit onderzoek maakt duidelijk dat het moeilijk voorspelbaar is wanneer er gebruik gemaakt wordt van de eerste, dan wel de tweede volzin. Dit is problematisch temeer het vereiste van de tweede volzin eenvoudiger en feitelijker lijkt, dan die van de eerste. Dit brengt onzekerheid mee en roept vragen op over de rechtszekerheid van de betrokken personen.

3. De positie van gezinshuisouders binnen 798 Rv

In het vorige hoofdstuk is getracht een duidelijk beeld te geven van de toepassing van art. 798 Rv en hoe dit voor verschillende betrokken uitwerking zou kunnen vinden. Eén groep is in dit onderzoek onbelicht gebleven: de gezinshuisouders. Deze gezinshuisouders nemen, net zoals pleegouders, kinderen in huis, die op dat moment niet meer thuis kunnen wonen. Een gezinshuis lijkt op een gewoon gezin: het kind wordt als deel van het gezin opgenomen en opgevoed. Vaak zijn dat bij gezinshuizen meer kinderen dan bij pleegouders, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Er is echter wat extra's: een van de ouders is speciaal opgeleid om kinderen met complexere problematiek te helpen. Dit is voor die ouder ook tevens zijn of haar werk en deze ouder ontvangt voor het verlenen van die hulp dus tevens een salaris.⁶³ Dat is anders bij pleegouders: zij ontvangen enkel een vergoeding voor de kosten van de verzorging en opvoeding van het pleegkind.⁶⁴ Voor buitenstaanders is hetgeen wat gezinshuisouders doen hetzelfde als wat pleeggezinnen doen.⁶⁵ Toch is het mogelijk dat vanwege het hulpverlenende karakter er in de jurisprudentie anders naar de positie van gezinshuisouders gekeken zou kunnen worden ten opzichte van pleegouders.

Er zijn voor dit onderzoek geen uitspraken gevonden waarin de gezinshuisouders zelf een beroep deden op art. 798 Rv. Het is echter van groot belang om na te gaan of deze gezinshuisouders wettelijke bescherming zouden verkrijgen, omdat ook zij, ondanks het hulpverlenende karakter, een grote rol in het dagelijks leven van een kind kunnen spelen. Daarom zal nagegaan worden of uit overige jurisprudentie uit het materiële recht gedestilleerd zou kunnen worden of deze gezinshuisouders onder de bescherming van het belanghebbende begrip zouden kunnen vallen.

⁶³Bruning, van den Brink & Punsellie 2024, p. 330.

⁶⁴ Bruning, van den Brink & Punsellie 2024, p. 632.

⁶⁵ Bruning, van den Brink & Punsellie 2024, p. 330.

3.1. De positie van het opvoedersbegrip in de wet

Voordat daarop verder ingegaan zal worden, zal eerst kort uiteen gezet worden hoe het begrip ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt’ zijn plaats heeft verkregen binnen het formele, dan wel materiële recht. Dit is van belang om concreet te krijgen of en op welke manier het begrip in de verschillende contexten met elkaar vergeleken zou kunnen worden.

3.1.1. Het begrip in procedurele rechten

Als eerst zal nogmaals kort stilgestaan worden bij het begrip in relatie tot art. 798 Rv.⁶⁶ Dit artikel is voor de procespositie van betrokkenen van groot belang. Zoals eerder genoemd is binnen deze bepaling het belanghebbende begrip uitgewerkt. Het belanghebbende begrip is van groot belang voor de rechtsbescherming van betrokkenen. Indien men belanghebbende is, kan men namelijk in rechte opkomen tegen beslissingen die hem of haar raken en is er voor de betreffende persoon bijvoorbeeld de mogelijkheid om in hoger beroep te gaan tegen de gedane uitspraak. Op basis van de tweede volzin kan degene die de minderjarige als behorende tot het gezin opvoedt en verzorgt als belanghebbende worden aangemerkt. Deze categorie is vanaf 1 januari 2015 volgens de memorie van toelichting toegevoegd voor pleegouders, die niet altijd automatisch werden aangemerkt als belanghebbende in procedures die het kind aangaan.⁶⁷

In de rechtspraak wordt echter betwijfeld of deze toevoeging daadwerkelijk noodzakelijk was. De procureur-Generaal van de Hoge Raad stelde bijvoorbeeld dat de toegevoegde waarde van het begrip aan deze bepaling nihil is. De betrokken personen zouden zich ook zonder het opvoedersbegrip moeten kunnen beroepen op de eerste volzin, aangezien zij in dat geval ook *family life* met de betrokken minderjarige hebben.⁶⁸ Daardoor rijst de vraag of aan het begrip naast de eerste volzin wel een op zichzelf staande betekenis toekomt. Deze twijfel lijkt gezien het onderzoek uit hoofdstuk 2 gegrond, gezien er weinig tot geen gebruik van wordt gemaakt en de toepassing ervan niet eenduidig is.

⁶⁶ Naast deze bepaling is er slechts één andere bepaling die ingaat op het begrip. Dat is art. 811 Rv. Naar deze bepaling is geen verder onderzoek verricht en zal daarom buiten deze analyse gehouden worden.

⁶⁷ Kamerstukken II 2010/11, 32 015, nr. 37.

⁶⁸ PHR 2 februari 2018, ECLI:NL:PHR:2018:113, r.o. 2.17.

3.1.2. Het begrip in materiële rechten

Het begrip komt echter niet alleen voor in procedurele bepalingen. Ook in materieelrechtelijke bepalingen wordt het begrip gebruikt om rechten toe te kennen aan de betrokken personen. Voorbeeld van dergelijke bepalingen zijn art. 1:265i en 1:336a Burgerlijk Wetboek (BW), waarin de blokkaderechten worden uitgewerkt. Deze blokkaderechten zijn in het leven geroepen om pleegouders betere bescherming te geven om verplaatsing van het kind door de voogd, degene die het wettelijk gezag over het kind heeft, te voorkomen.⁶⁹ De gedachte daarbij is dat het kind een bepaalde mate van verbondenheid heeft met de derde. Daardoor is het vereist dat het kind tenminste één jaar bij de derde verblijft. Eerder komt men daardoor niet in aanmerking voor de bescherming die het blokkaderecht geeft. Ook in overige bepalingen van het BW wordt het begrip gebruikt om rechten aan betrokkenen toe te kennen. Al deze bepalingen gaan in op het aanvragen, dan wel verlengen of beëindigen van kinderbeschermingsmaatregelen of wijziging van verblijf.⁷⁰ Dit gebruik van het begrip wordt in het wetsvoorstel *Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming* ook doorgezet.

3.1.3. Het verschil van het begrip in procesrechtelijke zin en materieel rechtelijke zin

Het bovenstaande maakt inzichtelijk dat het begrip zowel procesrechtelijk als materieelrechtelijk een groot onderdeel vormt van het kinderbeschermingsrecht. Het opvoedersbegrip wordt in veel bepalingen gebruikt en is van groot belang voor het al dan niet verkrijgen van een bepaalde positie of bepaalde rechten. Adequate toepassing van het begrip is daarmee van groot belang voor de personen die zich erop beroepen.

Hoewel het begrip op papier hetzelfde begrip is in alle bepalingen, ongeacht of deze formeelrechtelijk, dan wel materieelrechtelijk zijn, is de feitelijke uitwerking daarvan gezien de context anders. Opvallend is dat het begrip in materieelrechtelijke bepalingen de enige weg is voor deze personen om het recht te verkrijgen. In het materiële recht kent het namelijk geen vangnetbepaling, waarbij een persoon op grond van het feit dat hij of

⁶⁹ Kamerstukken II 1974/75, 13 548, nr. 3, p. 21.

⁷⁰ De artikelen die hiermee bedoeld worden zijn: art. 1:253s, 1:255, 1:260, 1:262b, 1:265d, 1:265e, 1:265i, 1:267, 1:299, 1:336a BW.

zij in zijn of haar rechten wordt geschaad toegang krijgt tot het recht. Het verkrijgen van het recht wordt dus volledig afhankelijk gemaakt van het begrip, waar dat in art. 798 Rv niet het geval is. Er wordt dan ook een wezenlijk verschil duidelijk tussen de twee: waar het materieelrechtelijke begrip directe rechten in het leven roept, daar schept het procesrechtelijke begrip ‘slechts’ een afgeleid en indirect recht om mee te kunnen praten in de procedure. Dit kan er ook voor zorgen dat er verschil ontstaat in de toepassing van het begrip in materieelrechtelijke dan wel formeelrechtelijke bepalingen. Deze bovenstaande constatering is van groot belang als gekeken zal worden naar de positie van gezinshuisouders in relatie tot het begrip.

3.1.4. Tussenconclusie

Het opvoedersbegrip uit de tweede volzin van art. 798 Rv heeft dus een fundamentele plaats gekregen binnen het kindbeschermingsrecht. Waar het begrip in art. 798 Rv fungeert als aanvullende ‘vangnetbepaling’, daar fungeert het in andere bepalingen binnen het BW als zelfstandig criterium voor het verkrijgen van rechten. Dit verschil in functie kan van invloed zijn op de uitwerking van het begrip in de praktijk en zal in het achterhoofd gehouden moeten bij het lezen van het volgende deel.

In het volgende deel zal geprobeerd worden om aan de hand van de jurisprudentie van de blokkaderechten uit art. 1:265i BW en art. 1:336a BW na te gaan of gezinshuisouders bescherming onder art. 798 Rv zouden verkrijgen, indien zij hierop een beroep zouden doen.

Onderdeel	Procesrecht (798 Rv)	Materieelrecht (bepalingen uit het BW)
<u>Functie van het begrip</u>	Aanvullend van aard, 'vangnet' om als belanghebbende aangemerkt te worden.	Zelfstandig criterium om rechten uit te kunnen oefenen.
<u>Aard van de betrokkenheid</u>	Afgeleid: schept weliswaar rechten om betrokken te worden bij de procedure, maar creëert geen rechten die al voor de start van de procedure ingeroepen kunnen worden.	Zelfstandig: schept rechten in het leven om daadwerkelijk uit te oefenen, zoals het blokkeren van wijziging van verblijf of het verzoeken van een kinderbeschermingsmaatregel, ook voordat een procedure is gestart.
<u>Voorbeeld</u>	Art. 798 Rv waarborgt dat men als belanghebbende wordt betrokken in procedures. Dit recht brengt onder andere de bevoegdheden mee om het verzoekschrift en de beschikkingen te verkrijgen, de stukken in te zien, opgeroepen te worden en toegang te verkrijgen tot de zitting en hoger beroep in te stellen. ⁷¹	Art. 1:336a BW roept voor de betreffende persoon het blokkaderecht in het leven, wat ervoor zorgt dat deze persoon de wijziging van verblijf van het kind door de voogd kan tegenhouden. Hierdoor moet de bevoegde instantie naar de rechter om zijn beslissing te laten toetsen.

⁷¹ Nauta 2024, onder 1b.

3.2. Gezinshuisouders en het begrip in het blokkaderecht

Hoewel er in formeelrechtelijke context binnen het gekozen datumbereik vanaf 30 maart 2018 en met de gekozen trefwoorden geen uitspraak is gedaan in relatie tot de positie van gezinshuisouders in het belanghebbende begrip, is er in relatie tot het begrip: ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt’ in materieelrechtelijke context wel degelijk getoetst.⁷² De meeste jurisprudentie die in dit kader gevonden is, vindt zijn oorsprong in de blokkaderechten, te weten: art. 1:265i BW en 1:336a BW. Opmerking verdient daarbij dat in deze bepalingen het opvoedersbegrip dus zonder vangnetbepaling wordt gebruikt. Men verkrijgt het recht, indien voldaan is aan het opvoedersbegrip: degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt. Een toets aan het internationaal kader wordt impliciet meegetoetst in het geval dit noodzakelijk is. Dit werd duidelijk aan de hand van de onderzochte jurisprudentie, waarin duidelijk gemotiveerd werd waarom gezinshuisouders al dan niet onder de reikwijdte van het begrip zouden moeten vallen.

Binnen het gekozen datumbereik zijn er 10 uitspraken gevonden die al dan niet een toe- of afwijzing van het blokkaderecht vormden en die direct een uitspraak deden over de positie die gezinshuisouders daarin zouden moeten verkrijgen. Van de 10 uitspraken zijn er 6 toegewezen en 4 afgewezen.

Toewijzingen	Afwijzingen
Aantal: 6	Aantal: 4

⁷² Er is gezocht naar uitspraken met andere trefwoorden (te weten: gezinshuis* en als behorende tot zijn gezin), waardoor mogelijk wel uitspraken te vinden waren in relatie tot het belanghebbende begrip en gezinshuisouders. Deze zijn er echter beperkt vindbaar. Een gevonden voorbeeld is: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 november 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:10225, r.o. 5.1. Echter werd ook hierin niet duidelijk ingegaan op de positie van gezinshuisouders binnen het belanghebbende begrip. Er is daarom voor gekozen naar het materiële recht te kijken.

Hoewel 3 toewijzingen geen uitwerking bevatten van de reden van toewijzing van het recht aan gezinshuisouders,⁷³ zijn er ook 7 toe- en afwijzingen gevonden die daarop wel uitgebreider ingingen. Bij de toewijzingen werd er vooral gewezen op het langdurige verblijf van het kind bij de gezinshuisouders en het feit dat deze net zoals de andere kinderen opgenomen was in het gezin en daarbinnen werd opgevoed. Deze termijn voor langdurig verblijf verschilde per casus, maar bedroeg tenminste een jaar. Dit volgt uit het feit dat de bepaling geen bescherming geeft aan opvoeders die korter dan een jaar voor het kind zorgen. Er was daardoor, ondanks het hulpverlenende karakter van het gezinshuis en het ontbreken van een bloedband, *de facto* familielevens ontstaan: het kind had zich veilig aan de gezinshuisouders gehecht en was onderdeel van het gezin geworden.⁷⁴ Dit was voldoende grond om aan de gezinshuisouders het blokkaderecht toe te kennen.

Op deze manier lijkt de jurisprudentie goed navolgbaar en ook recht te doen aan de internationale verplichtingen: doordat Nederland een internationale verplichting heeft om gezinsleven te beschermen moet aan gezinshuisouders, waarbij het kind wordt opgevoed als behorende tot het gezin, bepaalde rechten toekomen. Deze eenduidigheid is echter niet in alle uitspraken terug te vinden.

Voordat stilgestaan zal worden bij de onderbouwing van de afwijzingen, zal kort stilgestaan worden bij de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland van 10 september 2024. Deze uitspraak leidde tot een toewijzing op dezelfde gronden als die hierboven genoemd.⁷⁵ Echter, de rechtbank benadrukte dat gezinshuisouders in beginsel niet vallen onder de reikwijdte van het opvoedersbegrip, maar dat er naar de specifieke omstandigheden van het geval gekeken zou moeten worden.⁷⁶ In deze zaak werd daarbij gewezen op de kleinschaligheid van het gezinshuis en de rol die de gezinshuisouders op zich hadden genomen. De rechtbank constateert hier dat het kind is opgenomen in het

⁷³ Rechtbank Rotterdam 26 april 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:4655, r.o. 5.3.; Rechtbank Noord-Nederland 11 juli 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4296, r.o. 5.1-5.2.; Rechtbank Den Haag 6 mei 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5192.

⁷⁴ Rechtbank Oost-Brabant 11 december 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:6751, r. o. 4.2.1 – 4.2.2.; Rechtbank Oost-Brabant 11 december 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:6750, r.o. 4.2.1-4.2.2.;

⁷⁵ Rechtbank Midden-Nederland 10 september 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:6155, r.o. 3.4.

⁷⁶ Rechtbank Midden-Nederland 10 september 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:6155, r.o. 3.3.

gezin en meegaat in het dagelijks reilen en zeilen van het gezin.⁷⁷ Er lijken dan ook specifieke omstandigheden aangevoerd te moeten worden om gezinshuisouders aan te kunnen merken als de personen, die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt. Deze redenering levert veel onzekerheid op voor betrokkenen: wanneer is het voldoende om te kwalificeren als opvoeder in de zin van de wet?

Deze onzekerheid wordt groter als gekeken wordt naar de afwijzingen en de onderbouwingen die daaraan ten grondslag liggen. Deze uitspraken zijn namelijk eensgezind: een gezinshuis kan niet op een lijn geplaatst worden met een pleeggezin, omdat het een vorm van professionele hulpverlening betreft.⁷⁸ Een zaak waarin dit goed tot uitdrukking komt is een uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam van 18 juli 2023. In deze zaak had het kind 11 jaar bij de gezinshuisouders gewoond en de gezinshuisouders waren het kind als hun eigen gaan beschouwen. Dat bleek voor het hof niet genoeg. Het eigen gezinsleven en het sociaal netwerk van de ouders werd, volgens het hof, enkel en alleen ingezet voor hulpverlening en had dus niets te maken met het opbouwen van gezinsleven met het kind.⁷⁹ Er werd daarbij strikt aangesloten bij de uitleg die de wetgever met de bepaling voor ogen heeft gehad. In de wetsgeschiedenis is namelijk onderstreept dat de bepaling enkel en alleen zou moeten gelden voor pleegouders, net zoals de bepaling van de tweede volzin van art. 798 Rv. Professionele zorgverleners, zoals gezinshuisouders, worden hierbij expliciet uitgesloten.⁸⁰ Aan het *de facto* gezinsleven wat kan zijn ontstaan tussen de ouders en het kind wordt daarbij geheel voorbij gegaan en lijkt in de uitspraken, waarbij het tot een afwijzing kwam, weinig tot geen betekenis toe te komen. Er is slechts één uitspraak gevonden van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 17 juni 2021 die kort aankaartte dat er mogelijk sprake zou kunnen zijn van familielevens, maar dat daarvoor onvoldoende bijzondere feiten en omstandigheden waren aangedragen.⁸¹

⁷⁷ Rechtbank Midden-Nederland 10 september 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:6155, r.o. 3.4.

⁷⁸ Rechtbank Noord-Nederland 6 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4600; Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 17 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:5961, r.o. 2.7-2.8.; Rechtbank Limburg 25 augustus 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:6245, r.o. 6.2.

⁷⁹ Gerechtshof Amsterdam 18 juli 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:1712, r. o. 3.4.

⁸⁰ Kamerstukken II 2008/09, 32015, nr. 3, par. 5.6.

⁸¹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 17 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:5961, r.o. 2.7-2.8.

Opmerkelijk bij de afwegingen die de gerechten maken is dat aan het belang van het kind bij de betrekking van deze gezinshuisouders als rechthebbende wederom geen aandacht wordt besteed. De redenering lijkt daardoor enkel voort te komen uit het perspectief van de ouder (de benadering uit art. 8 EVRM) en de vraag of deze in zijn of haar rechten wordt geraakt. Er rijst de vraag of het niet wenselijk zou zijn om in dit soort gevallen juist de belangen van het kind centraal te stellen en vanuit hem te beredeneren of het in zijn belang zou zijn om de persoon in de procedure te betrekken (de benadering uit art. 5 IVRK, art. 3 IVRK en de Guidelines). Het gaat hierbij namelijk wel om de personen die het kind het beste kennen. Betrokkenheid van deze personen zou ervoor kunnen zorgen dat er binnen de procedure een betere invulling aan het belang van het kind gegeven zou kunnen worden.

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de betekenis van het recht op familieleven in situaties waarin het gezinshuisouders betreft onzeker is en niet geheel uitgekristalliseerd is in de rechtspraak. Aan het belang van het kind komt daarbij weinig tot geen belang toe.

3.3. Tussenconclusie: Gezinshuisouders en de mogelijke problematiek in relatie tot art. 798 Rv

Zoals hierboven is gebleken, is er geen duidelijke lijn zichtbaar, die de positie van gezinshuisouders vastlegt. Duidelijk wordt dat gerechten bij het begrip binnen de bepalingen art. 1:265i BW en art. 1:336a BW wel degelijk zouden moeten kijken naar het gezinsleven wat is ontstaan. Dat maken de toewijzingen duidelijk. Er wordt echter wisselend naar deze groep en het bijkomende familieleven gekeken: enerzijds zijn er gerechten die stellen dat het gezinsleven wat een kind opbouwt met zijn gezinshuisouders ook bescherming behoeft. Anderzijds is er zichtbaar dat gerechten strikt vasthouden aan het hulpverlenende karakter. Het *de facto* ontstane familieleven lijkt daarbij geen bescherming te verkrijgen, juist vanwege het feit dat het gaat om professionele hulpverlening.

Dit bovenstaande kan mogelijke complicaties opleveren in relatie tot art. 798 Rv. Enerzijds is duidelijk bij de afwijzingen dat gezinshuisouders niet onder het opvoedersbegrip vallen, omdat strikt aangesloten zou moeten worden bij de betekenis, die de wetgever aan het begrip heeft willen toekennen. Dat betekent dat enkel pleegouders

in aanmerking zouden mogen komen voor de toepassing van het begrip.⁸² Dit is niet anders in het formele recht, zoals in de uitspraak van de Hoge Raad van 30 maart 2018 wordt onderstreept.⁸³ Anderzijds is onzeker of het gezinsleven wat zich vormt tussen gezinshuisouders en het kind beschermd zal worden, gezien er bij de afwijzingen duidelijk zichtbaar is dat gerechten door het hulpverlenende karakter van gezinshuizen geen duidelijke betekenis durven toekennen aan het gezinsleven wat tussen het kind en de gezinshuisouders is ontstaan. Dit is problematisch, omdat het kind zich, ongeacht het feit dat het gaat om professionele hulpverlening, kan gaan binden aan de gezinshuisouders. Het kind kan het gevoel hebben op te groeien binnen zijn ‘eigen’ gezin.⁸⁴ Het is gezien deze band die kinderen met gezinshuisouders kunnen onderhouden van groot belang dat ook gezinshuisouders aangemerkt worden als belanghebbenden als het gaat om kinderbeschermingsmaatregelen. Dit bovenstaande maakt echter duidelijk dat deze bescherming niet zeker is. Mede gelet op de inconsistentie in de jurisprudentie, die eerder in hoofdstuk 2 uiteen is gezet, maakt dit de positie van gezinshuisouders in procedures over kinderbeschermingsmaatregelen mogelijk instabiel en onvoorspelbaar is.

⁸² Kamerstukken II 2008/09, 32015, nr. 3, par. 5.6.

⁸³ Hoge Raad 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488, r.o 3.4.2.

⁸⁴ Bruning e.a. 2022, p. 205.; ‘Dit is de kwestie: Vergeten kinderen’, EO, <https://dit.eo.nl/artikel/jannaake-zorgt-in-hun-gezinshuis-voor-uisgeplaatste-jongeren-het-is-moeilijk-om-te-zien-dat-een-kind-niet-altijd-liefde-kan-ontvangen> & <https://dit.eo.nl/artikel/petrineke-heeft-een-gezinshuis-met-acht-kinderen-kinderen-horen-niet-in-instellingen-op-te-groeien>, 13 december 2025.

4. De gezichtspunten en de internationale toets

Zoals hierboven duidelijk is geworden, zijn er in de jurisprudentie gezichtspunten vindbaar die duiden op het al dan niet moeten aanmerken van een persoon als belanghebbende. Een belangrijke vraag is of deze toets en de gezichtspunten die zijn gevonden in lijn zijn met de verplichtingen van Nederland bezien vanuit internationaalrechtelijk perspectief. In het volgende deel zal ingegaan worden op de gezichtspunten die zijn gevonden en het internationaal perspectief wat daar tegenaan gehouden kan worden.

4.1. Eénjaartermijn als harde eis

Zowel op basis van de eerste als op basis van de tweede volzin is vast komen te staan dat groot gewicht toekomt aan het verstrijken van de tijd. Voor het vaststellen van *de facto* gezinsleven heeft het hof onderstreept dat hierbij tijdsverloop een rol kan spelen.⁸⁵ Dit is echter niet de enige factor die daarbij relevant is. Er is dan ook geen vaste termijn te hanteren, die het vaststellen van familielevens mogelijk maakt. Het is van belang om in deze gevallen te kijken naar het complete beeld en dus niet enkel vast te houden aan het tijdsverloop. De enkele constatering dat de eenjaartermijn nog niet is verlopen en dat er daarom geen grond zou kunnen zijn waarop de persoon als belanghebbende zou kunnen worden aangemerkt,⁸⁶ is dan te kort door de bocht. De gerechten zullen oog moeten blijven hebben voor het geheel van feiten en omstandigheden en zich daarbij niet mogen blindstaren op het al dan niet verlopen van de eenjaartermijn. De koppeling van het opvoedersbegrip aan de termijn van minimaal één jaar lijkt dan ook niet altijd recht te kunnen doen aan situaties waarbij wel *de facto* gezinsleven is ontstaan, maar waaraan op basis van die eenjaartermijn geen bescherming hoeft te worden geboden. Mede door deze toevoeging van de eenjaartermijn lijkt de tweede volzin geen grote toegevoegde waarde te kunnen hebben, omdat na tijdsverloop van een jaar in veel gevallen

⁸⁵ EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07 (affaire Moretti et Benedetti t. Italië), par. 48.; EHRM 5 september 2023, nr. 59252/19 (Vinkškovský t. Tsjechië), par. 41.

⁸⁶ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 juni 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:5388, r.o. 5.2.

familieleven al zal zijn ontstaan en bescherming op basis van de eerste volzin mogelijk wordt. Dit werd reeds door de Procureur-Generaal opgemerkt.⁸⁷

4.2. Gezagscriterium voor biologische ouders

Daarnaast is geconstateerd dat het niet hebben van gezag voor biologische ouders een indicatie kan vormen die erin resulteert dat de ouder niet meer als belanghebbende zal worden aangemerkt. Dit is opmerkelijk, aangezien het EHRM heeft geconstateerd dat er in beginsel tussen biologische ouders en het kind *family life* bestaat, wat bescherming zou moeten verkrijgen. Dit is onafhankelijke van de vraag of deze ouder het gezag heeft.⁸⁸ Het gegeven dat deze ouders familielevens hebben opgebouwd met het kind maakt dat zij zouden moeten worden betrokken bij de beslissingen die raken aan dat familieleven, zoals de oplegging en uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen.⁸⁹ Het aanmerken als belanghebbende is de manier waarop deze betrokkenheid bereikt zou kunnen worden.

Het is daarom moeilijk te rechtvaardigen dat biologische ouders enkel vanwege het ontbreken van een directe inbreuk op hun gezagsrechten, niet als belanghebbende aangemerkt worden. Gerechten zullen met een goede beredenering moeten onderbouwen waarom het familieleven van die ouder onvoldoende is, dan wel niet meer bestaat, om tot een afwijzing van het zijn van belanghebbende te kunnen komen. De afwijzingen die zijn gevonden waarbij enkel geconstateerd werd dat er geen gezag meer was en er daarom geen sprake was van een belanghebbende, zouden in dat licht dan ook geen stand kunnen houden.⁹⁰ Het is van belang dat nauwkeurig nagegaan blijft worden of de ouder op een manier geschaad wordt in zijn familieleven, aangezien dit, ondanks het ontbreken van gezag, een directe inbreuk zou kunnen opleveren met betrekking tot het recht op familieleven, zoals beschermd in art. 8 EVRM.

⁸⁷ PHR 2 februari 2018, ECLI:NL:PHR:2018:113, r.o. 2.17.

⁸⁸ EHRM 8 januari 2013, nr. 37956/11 (A.K. en L. t. Kroatië), par. 51.

⁸⁹ EHRM 6 oktober 2015, nr. 58455/13 (N.P. t. the republic of Moldova), par. 69 & EHRM 18 december 2008, nr. 39948 (Saviny t. Oekraïne), par. 51.

⁹⁰ Gerechtshof 's Hertogenbosch 30 november 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:4029, r.o. 3.6.2. & Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 mei 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3937, r.o. 5.2.

4.3. De mate van contact met de ouder zonder gezag

Ook is duidelijk geworden dat de gerechten waarde hechten aan de mate van contact die het kind met zijn ouders onderhoudt. Dit is een gezichtspunt wat ook volgens de jurisprudentie van het hof gebruikt zou mogen worden om al dan niet tot *de facto* familielevens te komen. Uitgangspunt blijft echter voor ouders dat zij familielevens met hun kinderen onderhouden en dat zij in beginsel contact met hun kinderen moeten kunnen blijven houden. Mede daaruit komt ook voort dat de kindbeschermingsmaatregel erop moet zien om contact met de ouders te behouden en te verbeteren.⁹¹ Dit is ook onderstreept in jurisprudentie van het EHRM als het gaat om de positieve verplichtingen van staten bij kindbeschermingsmaatregelen.⁹² Mede met het oog op de tijdelijke aard van de kindbeschermingsmaatregelen is de vraag of de beredenering van een afwijzing op basis van het gebrek aan contact tussen ouder en kind standhoudt op het moment dat er zicht is op mogelijk contactherstel door de kindbeschermingsmaatregel.⁹³ Indien de ouder namelijk buiten de procedures wordt gehouden die mogelijk in contactherstel kunnen resulteren, is het tegenstrijdig om op basis van het gebrek aan dat contact tot een afwijzing te komen. Deze beredenering laten ook de toewijzingen zien, die daar wel uitgebreid bij stilstaan en daar belang aan hechten.⁹⁴ Ook hierbij zal dus duidelijk geëxpliciteerd moeten worden waarom de ouder buiten de procedure wordt gehouden. Juist indien contactherstel in de toekomst mogelijk blijft en wenselijk is, zou het in het belang van de ouder en van het kind kunnen zijn om die ouder ook betrokken te houden bij de procedure voor beslissingen die de kindbeschermingsmaatregel aangaan.

4.4. Opvoeding in het gezin

Er is daarbij duidelijk geworden dat opvoeding binnen het gezin min of meer een vereiste vormt om direct in het recht op familielevens te worden geschaad. Enkel nauwe

⁹¹ Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/beslissen-over-uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/plaats-een>, 22 april 2026,

⁹² Zie bijvoorbeeld: EHRM 26 oktober 2006, nr. 23848/04 (Wallova & Walla t. Tsjechië), par. 71.

⁹³ EHRM 18 december 2008, nr. 39948 (Saviny t. Oekraïne), par. 52.

⁹⁴ Rechtbank Den Haag 13 juni 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:9468.; Gerechtshof Amsterdam 6 augustus 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2483, r.o. 5.6.

betrokkenheid lijkt daarvoor niet voldoende. Voor de personen, waarmee het kind weliswaar een nauwe persoonlijke band heeft opgebouwd, maar waarbij hij niet heeft ingewoond, lijkt de toets om direct in het recht op familielevens geschied te worden hoger te liggen.⁹⁵ Naast dit vereiste is het van belang dat deze nauwe betrokkenheid in de opvoeding voortduurt op het moment van het aanhangig maken van de zaak. Dit kan vragen oproepen in relatie tot art 8 EVRM. Beëindiging van een plaatsing betekent namelijk niet automatisch dat daarmee ook het opgebouwde gezinsleven en de daarbij komende bescherming komt te vervallen.⁹⁶ Duidelijk is dat de staat een actieve verplichting heeft om ook in het geval van het bestaan van familielevens dat familielevens mogelijk te blijven maken. Echter wordt er in deze zaken vaak vanaf gezien om verder te motiveren waarom deze personen niet meer als belanghebbenden zouden moeten worden aangemerkt. Wellicht dat hier verbetering mogelijk is.

4.4.1. Het belang van het kind als ontbrekend gezichtspunt

Het punt waar bij dit gezichtspunt ook tegenaan gelopen wordt is dat aan het belang van het kind nauwelijks tot geen betekenis toe lijkt te komen. Zoals reeds vastgesteld is het min of meer een vereiste dat het kind inwonend is of ingewoond heeft bij de persoon om vast te stellen dat er sprake is van een inbreuk op het recht op familielevens. Wanneer dit echter personen zijn die voor langere tijd nauw bij het kind betrokken zijn geweest, maar waar het kind niet bij heeft gewoond, kan de vraag worden gesteld of het niet wenselijk zou zijn om ook deze personen bij de zaak te betrekken uit het oogpunt van het belang van het kind. In dat geval wordt iemand dus niet als belanghebbende aangemerkt op basis van een inbreuk op het recht op familielevens van de persoon zelf, maar op basis van de vraag of er voldoende rechten worden toegekend aan de personen die dichtbij het kind staan. Dit zijn namelijk de mensen die het kind goed kennen, waardoor het belang van het kind wellicht beter kan worden vastgesteld. Opvallend aan alle uitspraken die gevonden zijn met betrekking tot het onderwerp is dat er in alle gevallen beredeneerd wordt vanuit het perspectief van de volwassene, die al dan niet in zijn of haar rechten zou worden geschied. De grote ontbrekende factor blijft in deze zaken echter het belang van

⁹⁵ Gerechtshof Den Haag 30 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1330, r.o. 5.13-5.15.; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13 oktober 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:3472, r.o. 3.8.7- 3.8.9.

⁹⁶ EHRM 9 september 2019, nr. 72931/10 (V.D. en anderen t. Rusland), par. 91.

het kind te zijn, terwijl dat belang in dit soort procedures juist centraal behoort te staan.⁹⁷ Vanzelfsprekend ligt het niet in de rede om eenieder die een zekere betrokkenheid heeft bij de zaak te betrekken: dit zou de groep belanghebbenden te groot maken. Toch is het interessant om te bekijken of het vanuit het belang van het kind niet wenselijk zou zijn om de strikte toets aan art. 8 EVRM aan te vullen met een meer kindgericht ingevulde vangnetbepaling. Daarop zal in de aanbeveling teruggekomen worden.

4.5. Hulpverlenend karakter als mogelijke basis voor afwijzing

Zoals reeds is aangehaald in hoofdstuk 4 over de positie van gezinshuisouders kunnen er zorgen zijn rondom de mogelijke bescherming die deze ouders zullen verkrijgen op basis van het belanghebbende begrip. Uit het materiële recht is gedestilleerd dat de positie van gezinshuisouders in relatie tot het familieleven en het opvoedersbegrip niet zeker is. De zwaarwegendste factor hiervoor lijkt gelegen in het feit dat het gaat om een professionele vorm van hulpverlening, waardoor aan het opgebouwde familieleven voorbijgegaan kan worden. Dit is zorgelijk, temeer het vaststellen van familieleven, zoals reeds is onderstreept, afhankelijk zou moeten zijn van een feitelijke beoordeling van de omstandigheden. Door het standpunt in te nemen dat aan het mogelijke gezinsleven geen uitvoering gegeven hoeft te worden, omdat er sprake is van een vorm van professionele hulpverlening, gaat men compleet voorbij aan wat er feitelijk gebeurt. Het recht erkent dat, indien kinderen niet thuis op kunnen groeien, zij in een gezinsvervangende situatie worden geplaatst.⁹⁸ Deze aanpak is mede gericht op een verbeterde individuele aanpak en de hechting van het kind.⁹⁹ In Nederland is daarom erkend dat pleegouders betere bescherming behoeven: de pleegouders bouwen immers een vertrouwensband op met het

⁹⁷ Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/beslissen-over-uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/plaats-een>, 22 april 2026, uitgangspunt 2.

⁹⁸ Zie art. 2.3. lid 6 Jw en General Assembly 24 februari 2010, 64/142, Guidelines for the Alternative Care of Children, par. 22.

⁹⁹ Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/beslissen-over-uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/plaats-een>, 22 april 2026, par. 3.3.1. & ook: General Assembly 24 februari 2010, 64/142, Guidelines for the Alternative Care of Children, par. 12.

kind en die band behoeft bescherming.¹⁰⁰ Het is echter opvallend dat dit enkel van toepassing zou mogen zijn op pleegouders. Ook gezinshuisouders hebben immers tot doel een gezinsvervangende omgeving te bieden en de kinderen thuis te laten voelen.¹⁰¹ Dat daaraan een professionele vorm van hulp ten grondslag ligt, doet daar voor het kind niks aan af. Het kind heeft, ook bij professionele vorm van hulpverlening, behoefte aan een persoon waar het zich aan kan binden. Dit komt namelijk zowel de emotionele vaardigheden als het zelfbeeld van het kind ten goede.¹⁰² Zowel in relatie tot art 8 EVRM als de bescherming van de rechten uit het IVRK is het dus op zijn plaats om over deze onzekerheid over de rechtsbescherming kritisch te zijn en de vraag te stellen of dit onderscheid wel gerechtvaardigd is.

4.6. Tussenconclusie

Zoals hierboven duidelijk is geworden, zijn er kanttekeningen te plaatsen bij de huidige toets van de Nederlandse gerechten aan art. 8 EVRM in relatie tot het vereiste gezag en contact voor de biologische ouders zonder gezag, de eisen die gesteld worden aan het familieleven en het mogelijke hulpverlenende karakter als grond voor afwijzing. Het valt niet te ontkennen dat de Nederlandse gerechten toetsen aan art. 8 EVRM: dat doen ze wel degelijk. Duidelijk wordt echter dat gerechten, om de toets van het EVRM te kunnen doorstaan, goed en zorgvuldig zullen moeten motiveren, waarom zij in sommige gevallen tot een afwijzing zijn gekomen. Deze gedegen motivering ontbreekt in een aantal gevallen. Daarnaast is de toepassing van de gezichtspunten ontzettend casuïstisch en daardoor in bepaalde mate onzeker. Deze praktijk komt de rechtszekerheid van betrokkenen niet ten goede en zou erin kunnen resulteren dat een groep betrokkenen onterecht buiten de procedure wordt gehouden. Het bovenstaande hoeft daarbij niet enkel een inbreuk te betekenen op het recht op familieleven van deze betrokkenen: hierboven is geconstateerd dat er tevens vragen kunnen ontstaan met betrekking tot het belang van het kind in die situatie.

¹⁰⁰ Kamerstukken II 2010/11, 32 015, nr. 37.

¹⁰¹ Zie art. 2.3. lid 6 Jw en General Assembly 24 februari 2010, 64/142, Guidelines for the Alternative Care of Children, par. 22.

¹⁰² Martínez-Usarralde e.a. 2025 p. 6-7.

5. Conclusie & aanbeveling

In dit onderzoek stond de vraag centraal in hoeverre art. 798 Rv voldoende rechtsbescherming biedt aan anderen dan ouders, die het kind hebben verzorgd en opgevoed met in het bijzonder gezinshuisouders. Daarnaar werd gekeken in het licht van de internationale verplichtingen die Nederland heeft.

Zoals naar voren is gekomen, bestaat art. 798 Rv uit twee volzinnen. Hoewel de Hoge Raad in 2018 heeft onderstreept dat de tweede volzin, het opvoedersbegrip, enkel en alleen bedoeld zou moeten zijn voor pleegouders, lijken gerechten daaraan niet altijd uitvoering te willen geven. Dit resulteert in een inconsistent beeld in de jurisprudentie: de gronden bestaan hierdoor niet alleen naast elkaar, maar ook door elkaar. Onduidelijk is wanneer een bepaalde grond wordt gebruikt. Dit is problematisch temeer de toets van de tweede volzin feitelijker lijkt te zijn, dan die van de eerste. Deze onduidelijkheid tast de rechtszekerheid van betrokkenen aan en kan erin resulteren dat betrokken onterecht buiten de procedure gehouden worden.

De zelfstandige betekenis van het opvoedersbegrip lijkt daarnaast beperkt: zoals de PG reeds heeft onderstreept brengt het begrip zelf geen aanvullende rechtsbescherming mee, aangezien deze personen ook op basis van de eerste volzin als belanghebbende aangemerkt zouden moeten worden.¹⁰³ Na een jaar binnen het gezin gewoond te hebben is er immers behoorlijk wat tijd verstreken en zou *de facto* familieleven ook vastgesteld kunnen worden.

Naast de verhouding tussen de eerste en tweede volzin is ook gekeken naar hoe de Nederlandse gerechten de internationale toets vormgeven. Hoewel het internationaal kader verplichtingen in het leven roept om verder te kijken dan enkel gezinsbanden, lijken de Nederlandse gerechten op sommige punten strikt vast te houden aan de juridische situatie en niet altijd verder te kijken naar de werkelijkheid die daarachter schuilt. In dat kader zijn er in deze masterscriptie kanttekeningen gemaakt bij de gezichtspunten die van belang lijken te zijn bij het al dan niet als belanghebbende aanmerken van betrokkenen. Hierbij is echter vermeld dat alle zaken uiteraard verschillen in omstandigheden en dat

¹⁰³ PHR 2 februari 2018, ECLI:NL:PHR:2018:113, r.o. 2.17.

ook de gerechten verschillende visies hebben. Absolute uitspraken met betrekking tot de (te strikte) toepassing van de gezichtspunten kunnen daardoor niet gedaan worden. Het laat echter zien dat er een wisselend beeld is met betrekking tot deze gezichtspunten en dat daardoor onduidelijk kan zijn voor betrokkenen wat hun positie is.

Er is daarnaast in het bijzonder gekeken naar de mogelijk problematische positie van gezinshuisouders binnen deze bepaling. Er wordt in sommige gevallen weliswaar gewicht toegekend aan het opgebouwde familieleven, maar de waarde die aan dat familieleven gehecht moet worden, is niet duidelijk. Dit lijkt in belangrijke mate samen te hangen met het feit dat het bij gezinshuisouders gaat om een professionele vorm van hulpverlening, waardoor aan het mogelijke gezinsleven weinig tot geen waarde gehecht zou hoeven worden. Deze benadering lijkt echter geen stand te kunnen houden als men kijkt naar de bescherming die *de facto* gezinsleven verdient. Het verschil dat op dit gebied gemaakt wordt tussen enerzijds pleegouders en anderzijds gezinshuisouders is dan ook moeilijk te rechtvaardigen.

Opvallend is dat de grote ontbrekende factor in deze procedures het belang van het kind blijkt te zijn. In de procedures die ingaan op het bepalen van de belanghebbenden wordt geredeneerd vanuit het perspectief van de volwassenen, die mogelijk in hun rechten geraakt worden. Toch is het goed voorstelbaar dat er gevallen zijn waarbij niet direct de rechten van de volwassenen worden getroffen, maar eerder dat er niet zorgvuldig gekeken wordt naar het belang van het kind. Ook deze kan er namelijk belang bij hebben dat een persoon bij de procedure betrokken wordt en daarbij inspraak heeft. Het weglaten van het belang van het kind is zeker in gevallen waarbij het om kinderschermingsmaatregelen gaat moeilijk vol te houden. De persoon die hierin immers centraal zou moeten staan is het kind, niet de andere betrokkenen.¹⁰⁴ De huidige Nederlandse regeling lijkt echter te weinig speling te hebben om op basis van het belang van het kind een persoon als belanghebbende aan te merken.

¹⁰⁴ Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/beslissen-over-uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/plaats-een>, 22 april 2026, uitgangspunt 2.

5.1. Aanbeveling: Voorgestelde wijziging van de wettekst van art. 798 Rv

Het is mede om deze redenen dat de volgende aanbeveling gedaan zal worden: art. 798 Rv zou herschreven moeten worden. De bepaling dat men rechtstreeks in zijn of haar rechten wordt geraakt kan blijven. Echter zal nu worden voorgesteld om de tweede volzin geheel te wijzigen. Het begrip ‘degene die de minderjarige als behorende tot het gezin verzorgt en opvoedt’ gaat eruit. Deze bepaling biedt onvoldoende aanvullende rechtsbescherming, zoals uit het bovenstaande en de conclusie van de PG reeds is voortgekomen. Voor de invulling van de nieuwe voorgestelde tweede volzin is inspiratie opgedaan aan de hand van hoe het Duitse recht het belanghebbende begrip heeft ingedeeld:

In familiezaken wordt daar als belanghebbende aangemerkt: de persoon die rechtstreeks getroffen wordt én de persoon die ambtshalve of op verzoek als partij bij de zaak gevoegd zou moeten worden.¹⁰⁵ Opgemaakt uit de *Kommentaren* die zien op dit artikel is de groep ‘*Beteiligten*’ opgedeeld in twee groepen. Enerzijds zijn er *müss-Beteiligten*. Deze staan in de eerste volzin. Dat zijn de betrokkenen die bij de zaak betrokken moeten worden.¹⁰⁶ Anderzijds zijn er de *kann-Beteiligten*. Deze *kann-Beteiligten* kennen twee groepen: de ene groep heeft een ‘*Antragsrecht*’. Dat betekent dat, indien deze groep een beroep doet op het willen zijn van belanghebbende op basis van een wettelijke bepaling de rechter geen ruimte heeft om deze personen te weigeren.¹⁰⁷ Dat ligt anders bij de tweede groep: dit zijn personen die ambtshalve toegevoegd kunnen worden, indien dat wenselijk wordt geacht. Bij deze *kann-Beteiligten* heeft de rechter binnen de kaders die hem door de wet worden gegeven de mogelijkheid om een discretionaire bevoegdheid uit te oefenen om een persoon al dan niet toe te voegen aan de procedure.¹⁰⁸ Hij heeft hierbij ruimte om te oordelen of het wenselijk is dat de betreffende persoon bij de procedure betrokken wordt.¹⁰⁹ Door deze discretionaire bevoegdheid in combinatie met de wettelijke

¹⁰⁵ Prütting e.a. 2018, §7 onderdeel 17.

¹⁰⁶ Prütting e.a. 2018, §7 onderdeel 22.

¹⁰⁷ Prütting e.a. 2018, §7 onderdeel 49-52.

¹⁰⁸ Prutting e.a. 2018, §7 onderdeel 43 en 47.

¹⁰⁹ Prutting e.a. 2018, §7 onderdeel 47.

regelingen die de belanghebbendenkring inkadert, wordt er een ‘rem’ geplaatst op de mogelijke toestroom van belanghebbenden. Er zal echter verder onderzoek verricht kunnen worden naar hoe deze regeling in Duitsland zijn uitvoering krijgt en in hoeverre binnen die discretionaire bevoegdheid van de rechter expliciet gewicht wordt toegekend aan het belang van het kind.

Desalniettemin zal de aanbeveling op deze regeling gebaseerd worden. De tweede volzin zou dan kunnen luiden:

(...) Op verzoek of ambtshalve kunnen belanghebbenden door de rechter toegevoegd worden, indien het belang van het kind dit vereist.

Het is belangrijk om ervan bewust te zijn dat dit voorstel erin zou kunnen resulteren dat de groep die aanspraak maakt op het zijn van belanghebbende groter wordt. Dat is immers een van de redenen waarom de wetgever voor de terminologie ‘rechtstreeks’ gekozen heeft.¹¹⁰ Dat betekent echter niet dat enkel daarom afgezien zou moeten worden van een dergelijke wijziging. Juist in kinderbeschermingszaken zouden de rechten van het kind voorop moeten staan. Door deze wijziging door te voeren doet men recht aan de ruimere groep, die art. 5 IVRK, art. 3 IVRK en de *Guidelines for Alternative Care of Children* voorschrijven. Deze wijziging kan ervoor zorgen dat de belangrijkste personen voor het kind betrokken worden bij de besluitvorming die het kind aangaat. Het kinderbeschermingsrecht kan daardoor meer recht gaan doen aan het belang van het kind binnen deze procedures. Juist door de ruimte te geven aan de rechter om een verzoek al dan niet af te wijzen op grond van zijn discretionaire bevoegdheid, zit er ook een rem op het aantal betrokkenen en zal het uiteindelijke aantal niet hoger hoeven worden dan noodzakelijk.

Zoals reeds in de inleiding van deze masterscriptie is aangehaald, worden er in het nieuwe wetsvoorstel geen wijzigingen aangebracht aan het belanghebbende begrip. Samenvattend kan er echter in het licht van het belang van het kind vraagtekens geplaatst worden bij het feit dat er in het nieuwe wetsvoorstel geen wijzigingen worden aangebracht aan het belanghebbende begrip binnen kinderbeschermingsmaatregelen. Zoals eerder vastgesteld door Sumner en Smulders (2023) roept de huidige regeling vragen op met

¹¹⁰ Nauta 2024, onder 2b.

betrekking tot de rechtszekerheid van betrokkenen. In deze masterscriptie is dit wederom onderstreept met de toevoeging van de bescherming van feitelijke opvoeders en gezinshuisouders. Dit onderzoek voegt daar nog aan toe dat met betrekking tot het belanghebbende begrip te strikt vastgehouden lijkt te worden aan de belangen van volwassenen. Door wijzigingen aan te brengen aan art. 798 Rv zou er flexibiliteit gegeven kunnen worden aan de bepaling om zo recht te doen aan het centrale belang van de procedure: het belang van het kind.

Literatuurlijst

Bruning e.a. 2022

- M.R. Bruning e.a., *Eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen*. Universiteit Leiden 2022.

Bruning e.a. 2025

- Bruning e.a., *Wetsvoorstel Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming: Juridisch en pedagogisch advies van de Universiteit Leiden* (Rapport Universiteit Leiden 2025).

Bruning, van den Brink & Punselie 2024

- M.R. Bruning, Y.N. van den Brink & E.C.C. Punselie, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2024.

Prütting e.a. 2018

- H. Prütting e.a., *FamFG: Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit : Kommentar*, Köln : Otto Schmidt 2018.

LOVF 2026

- LOVF, *Procesreglementen Familie en Jeugd Rechtbanken: Procesreglement Civiel jeugdrecht*, bijlage D, Den Haag: LOVF 2026.

Martinez-Usarralde 2025

- M. J. Martínez-Usarralde e.a., The Need for Better Attachment Bonds Between Institutional Caregivers and Children in Residential Care: A Systematic Review, *Behavioral Sciences* 2025/15, p. 1-9.

Nauta 2024

- R. Y. Nauta, 'Belanghebbenden', in: P.F. Lock, T. van Mierlo & C. van Nispen, *Tekst en commentaar Burgerlijke Rechtsvordering*, Deventer: Wolters Kluwer 2024

Smet e.a. 2020

- S. Smet e.a., *Artikel 8 EVRM*, in: J.H. Gerards, B. van Bockel, Y. Haeck, A.E.M. Leijten en J. Meese (eds.), *Sdu Commentaar EVRM 2020-2021, Deel II*, Den Haag: Sdu 2020.

Smulders & Sumner 2023

- D. Smulders & I. Sumner, Wie heeft er belang bij?: Belanghebbenden in kinderbeschermingsprocedures, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk* 2023/4, p. 36-44.

Tobin & Varadan 2019

- J. Tobin & S. R. Varadan, *The UN Convention on the Rights of the Child : a commentary*, London: Oxford University Press 2019.

Varadan 2022

- S.R. Varadan, *Article 5 of the UN Convention on the Rights of the Child: parental guidance and the evolving capacities of the child* (diss. Universiteit Leiden), 30 juni 2022.

General Comments

- CRC, *General Comment No. 7 on Implementing child rights in early childhood*, CRC/C/GC/7, 20 september 2005.
- CRC, *General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, 29 mei 2013.

Richtlijnen

- General Assembly 24 februari 2010, 64/142, Guidelines for the Alternative Care of Children.
- Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming, Richtlijnen Jeugdhulp, geraadpleegd op 22 april 2026.

Jurisprudentieoverzicht

Jurisprudentie (internationaal)

EHRM 5 september 2023, nr. 59252/19 (Vinkškovský t. Tsjechië).

EHRM 30 november 2021, nr. 25450/20 (T. A. en anderen t. the republic of Moldova).

EHRM 9 september 2019, nr. 72931/10 (V.D. en anderen t. Rusland).

EHRM 6 oktober 2015, nr. 58455/13 (N.P. t. the republic of Moldova).

EHRM 8 januari 2013, nr. 37956/11 (A.K. en L. t. Kroatië).

EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07 (affaire Moretti et Benedetti t. Italië),

EHRM 21 december 2010, nr. 20578/07 (Anayo t. Duitsland).

EHRM 18 december 2008, nr. 39948 (Saviny t. Oekraïne).

EHRM 26 oktober 2006, nr. 23848/04 (Wallová & Walla t. Tsjechië).

EHRM 5 november 2002, nr. 33711/96 (Yousef t. Nederland).

EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90 (Keegan t. Ierland).

EHRM 9 juni 1998, nr. 22430/93 (Bronda t. Italië).

EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74 (Marckx t. België).

Jurisprudentie (nationaal)

PHR 8 november 2024, ECLI:NL:PHR:2024:1195.

HR 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488.

HR 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:488, m.nt. S.F.M. Wortmann.

PHR 2 februari 2018, ECLI:NL:PHR:2018:113.

Ouders zonder gezag (11)

Gerechtshof Den Haag 24 november 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2347.

Gerechtshof Amsterdam 6 augustus 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2483.

Gerechtshof 's Hertogenbosch 30 november 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:4029.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 16 februari 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:1483.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 mei 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3937.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 februari 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:1211.

Rechtbank Zeeland-West-Brabant 26 februari 2026, ECLI:NL:RBZWB:2026:2318.

Rechtbank Rotterdam 7 mei 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8943.

Rechtbank Den Haag 13 juni 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:9468.

Rechtbank Rotterdam 20 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9173.

Rechtbank Rotterdam 13 juli 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:6806.

Derden die voor het kind hebben gezorgd (9)

Gerechtshof 's Hertogenbosch 28 september 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:3143.

Gerechtshof 's Hertogenbosch 19 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:134.

Gerechtshof Amsterdam 6 december 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:3441.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13 oktober 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:3472.

Gerechtshof Amsterdam 21 juni 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:1812. (x2)

Gerechtshof Den Haag 30 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1330.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 14 november 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:9825.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 juli 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:6700.

Rechtbank Rotterdam 20 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3815.

Stiefouders (9)

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 16 maart 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:2327.

Gerechtshof Amsterdam 6 december 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:3432.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 juni 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:5388.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 mei 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:4516.

Rechtbank Zeeland-West-Brabant 27 februari 2026, ECLI:NL:RBZWB:2026:2343.

Rechtbank Overijssel 1 september 2025, ECLI:NL:RBOVE:2025:5618.

Rechtbank Rotterdam 26 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8288.

Rechtbank Rotterdam 15 mei 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:8948.

Rechtbank Den Haag 4 maart 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1829.

Ex-verzorgers (5)

Gerechtshof Amsterdam 13 augustus 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:2529.

Gerechtshof Den Haag 11 januari 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:212.

Gerechtshof 's Hertogenbosch 30 januari 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:287.

Rechtbank Rotterdam 22 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13278.

Rechtbank Noord-Holland 18 augustus 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:8183.

Gezinshuisouders en het blokkaderecht (10)

Gerechtshof Amsterdam 18 juli 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:1712

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 17 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:5961.

Rechtbank Noord-Nederland 11 juli 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4296.

Rechtbank Noord-Nederland 6 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4600.

Rechtbank Oost-Brabant 11 december 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:6751.

Rechtbank Oost-Brabant 11 december 2024, ECLI:NL:RBOBR:2024:6750.

Rechtbank Midden-Nederland 10 september 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:6155.

Rechtbank Rotterdam 26 april 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:4655.

Rechtbank Den Haag 6 mei 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5192.

Rechtbank Limburg 25 augustus 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:6245.

Kamerstukken

Kamerstukken II 2010/11, 32 015, nr. 37.

Kamerstukken II 2008/09, 32015, nr. 3.

Kamerstukken II 1974/75, 13 548, nr. 3.